

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота
з перекладознавства на тему:

**«ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНИМИ
ЕЛЕМЕНТАМИ В ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ»»**

Студентки групи ММЛі 01-20
факультету перекладачів
денна форма навчання
спеціальність **035 Філологія.**
спеціалізація **035.05 Романські мови та
літератури (переклад включно)**
Костенко Дар'ї Дмитрівни
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Бокова П. М.

Допущено до захисту

«___» _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Філоненко Н. Г.*

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	9
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ	9
1.1. Поняття фразеологічної одиниці та її класифікація в аспекті перекладознавства.....	9
1.2. Методологія перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами	16
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2	23
ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЯК ЗНАК ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЇЇ ПРЕДСТАВНИКІВ	24
2.1. Національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць	24
2.2. Роль та місце фразеологізмів як засобів вираження національної ідентичності	31
Висновки до другого розділу	35
РОЗДІЛ 3	36
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ..	36
3.1. Семантика і символіка як національно-специфічний елемент у складі іспанських фразеологізмів.....	37
3.2. Особливості перекладу українською мовою іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами	51
Висновки до третього розділу	62
ВИСНОВКИ	63
АНОТАСІÓN.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ	76
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	76

ВСТУП

Питаннями фразеології займалися багато відомих мовознавців, таких як І. Бабій, О. Бондаренко, М. Демський, В. Маслова, В. Телія та багато інших. Проблемами перекладу фразеологізмів крізь призму теоретичних досліджень займалися В. Виноградов, М. Гутовська, Р. Зорівчак, Т. Новікова. В той же час, серед мовознавців немає єдиної думки з багатьох проблем фразеології. Це пояснюється тим, що фразеологізми є дуже неоднорідними одиницями, їх складніше досліджувати в мові, ніж фонemi, морфеми або слова. Виділяються різні підходи вчених. Одні вважають, що фразеологія повинна вивчати тільки словосполучення, інші розширюють сферу фразеології за рахунок прислів'їв, крилатих висловів та інших мовленнєвих утворень. В той же час, фразеологізми мають постійне і не залежне від контексту значення. Вони можуть бути побудовані як словосполучення або ціле речення, можуть бути багатозначними, синонімічними або ж у переносному значенні. Незважаючи на те, що фразеологізмам присвячена велика кількість праць та досліджень, вивченню фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами в перекладацькому аспекті на прикладі іспанської мови приділено недостатньо уваги, тому це питання потребує додаткового дослідження.

Актуальність теми. Сьогодні питання, пов'язані з міжкультурними комунікаціями, набувають все більшої гостроти. В результаті цього спостерігається підвищена увага до вивчення мов у тісному зв'язку з культурою народу – носія мови. Не викликає сумніву той інтерес, який становлять у цьому плані фразеологічні одиниці, адже вони наділені комунікативною цінністю, в них яскраво відображається матеріальна та духовна культура нації.

Виникаючи протягом всієї історії людства, фразеологізми кожної мови відображають національний контекст, яким наповнюються виразні утворення, порівняння тощо. Усталені вирази стали невід'ємною частиною мовлення людини.

Вони охоплюють широку тематику, презентують особливості культури, звичаїв, традицій та досвіду, набутого народом на різних етапах його існування.

Останнім часом зростає кількість публікацій, присвячених дослідженню функціонування фразеологізмів у різних сферах комунікації. На матеріалі іспанської, української мов написано багато праць, де предметом аналізу є фразеологічні одиниці, які об'єднані наявністю в них спільного компонента.

Фразеологізми користуються підвищеною увагою лінгвістів. Не викликає сумнівів і той факт, що в різних культурах символіка, яка використовується у фразеологізмах іспанської та української мов, різна.

Проблема відображення вмовних одиницях національної специфіки народу – носія мови – привертає увагу багатьох дослідників. Але в більшій кількості робіт джерелом країнознавчої інформації були дослідження лексичних, а не фразеологічних одиниць мови. Фразеологізми, з точки зору відображення в них рис національної специфіки, досліджені значно менше, хоча ці одиниці представлені в мові дуже широко.

Фразеологічні одиниці здатні виділяти слово зарахунок надання йому емоційного забарвлення. Іншими словами, фразеологізм висвітлює національний колорит мови, має свої корені й наділяє додатковими знаннями.

Фразеологізми, як мовні одиниці, відображають специфіку світосприйняття певного народу. Іспанська мова належить до найпоширеніших мов світу, таким чином представляючи численний та цікавий матеріал. І саме тому позитивного значення набувають фразеологічні одиниці з національно-специфічними елементами на матеріалі іспанських фразеологізмів та специфіки їх перекладу українською мовою.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами та специфіки їх перекладу українською мовою.

На відміну від лексики, фразеологізми менш схильні до мовних змін, зберігають застарілі слова. Значна їх частина пов'язана з народним побутом, фактами історії, народними віруваннями, звичаями, обрядами тощо. Присутність в

мові окрім слів сталих виразів, які іноді тотожні слову, є лінгвістичними феноменами, які вирізняються яскравою виразністю, образністю та емоційністю. Такі лінгвістичні одиниці викликають інтерес і є приводом для дослідження.

Метою дослідження є вивчення фразеологізмів з національно-специфічними елементами в перекладацькому аспекті.

Виходячи з мети дослідження перед нами постають такі **завдання**:

1. виокремити національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць;
2. дослідити роль та місце фразеологізмів як засобів вираження національної ідентичності;
3. розглянути поняття фразеологічної одиниці та її класифікацію в аспекті перекладознавства;
4. розглянути методологію перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами;
5. продемонструвати семантику і символіку як національно-специфічний елемент у складі іспанських фразеологізмів;
6. виявити особливості перекладу українською мовою іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами.

Об'єкт дослідження – іспанські фразеологічні одиниці з національно-специфічними елементами в перекладацькому аспекті.

Предмет дослідження – особливості перекладу іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами українською мовою.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дослідження застосовувались загальнонаукові методи дослідження: *інтерпретаційний метод* – під час розгляду мови як національно-культурного компонента, він дозволив визначити типи когнітивних процедур, які здійснюються при формуванні фразеологізмів і відтворюються в мовленнєво-розумовій діяльності носіїв мови; *філософський метод* – під час наукового пізнання фразеологічних одиниць, розуміння природи і сутності закономірностей їх функціонування, який допоміг знайти причину, зрозуміти зв'язок залежностей між історією і культурою

народу з його мовою; *семантичний (або семантико-смісловий) метод* – під час здійснення аналізу фразеологічних одиниць із погляду їх змістово-сміслового значення в контексті національно-специфічного компонента як вираження лінгвоментальності, тобто мовних засобів, якими експресивно виражається інтелектуальний, емоційний чи естетичний зміст мовлення (або тексту) до змісту інформації та різних смислових відтінків; *метод порівняльного аналізу* – під час з'ясування специфіки фразеологічних одиниць, їх функціональної, лінгвістичної, композиційної й семантико-сміислової своєрідності у співвіднесеності; *метод зіставного аналізу* – під час відбору фразеологічних одиниць з однорідного або суміжного ряду, так як, навіть маючи постійні стилістичні значення, емоційні забарвлення, специфічні смислові відтінки, мовні одиниці мають стилістичний ефект тільки у зіставленні з іншими, які в даному використанні є або менш виразними, або зовсім нейтральними; *метод перекладацького аналізу* – під час проведення аналізу форми і змісту фразеологічних одиниць у порівнянні з формою та змістом оригіналу; *метод оцінювання адекватності перекладу* – визначає різницю в мовленні окремих груп носіїв мови; *метод фразеологічної ідентифікації* – слугує виявленню фразеологічності того чи іншого сполучення слів та приналежністю його до ідіом, встановлення тотожностей слів і синтаксичних конструкцій, які утворюють фразеологізми, з їхніми вільними аналогами; *метод кореляції мовних і позамовних явищ* – для виявлення взаємозв'язку та взаємообумовленості соціальної сфери життя носіїв мови і її відображення у семантичній структурі досліджуваних мовних одиниць та інші методи.

Наукова новизна одержаних результатів. У дослідженні сформульовано низку положень, що містять елементи наукової новизни і виносяться на захист : вперше – на основі семантичного аналізу виокремлено національно-специфічний компонент у структурі іспанських фразеологічних одиниць, як засобів вираження національної ідентичності; розглянуто поняття фразеологічної одиниці та її класифікацію в аспекті перекладознавства; проаналізовано методологію перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами; виявлено особливості перекладу українською мовою іспанських фразеологічних одиниць з

національно-специфічними елементами. Подальшого розвитку дістало положення про те, що при перекладі іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами українською мовою треба відчувати лінгвістичні розбіжності, відстань культур між мовою оригінала і мовою, на яку відбувається переклад. Розбіжність у сприйнятті між двома різними народами, різні шляхи, за допомогою яких вони пояснюють явища оточуючого світу, і є найголовнішими принципами, якими повинен керуватися перекладач, тому що люди сприймають світ і з'ясовують його через образи.

Теоретична цінність роботи полягає у поглибленні й розширенні розуміння особливостей перекладацького аспекту іспанських фразеологізмів з національно-специфічними елементами.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані в роботі результати є певним внеском до загальної теорії перекладу, зіставного мовознавства, лексикології, теоретичної граматики іспанської та української мов. В процесі вивчення предмету дослідження було одержано результати, які можна використовувати у викладанні практичного курсу перекладу у вищій школі, теоретичної граматики іспанської та української мов (розділ «Фразеологізми»).

Структура роботи. Робота викладена на 70 сторінках і складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел та резюме.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження та його актуальність, сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження.

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні засади дослідження перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами, а саме: поняття фразеологічної одиниці та її класифікацію в аспекті перекладознавства та методологію перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами.

У другому розділі викладений лінгвокультурний аспект дослідження фразеологізмів як знак вираження національної ідентичності її представників.

У третьому розділі розглянуто специфіку перекладу іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами та українську мову: продемонстровано семантику і символіку як національно-специфічний елемент у складі іспанських фразеологізмів; виявлено особливості перекладу українською мовою іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами.

У висновках підводяться підсумки дослідження. Список використаних джерел включає 96 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

1.1. Поняття фразеологічної одиниці та її класифікація в аспекті перекладознавства

Вперше визначення загального характеру фразеологізмів дав С. Баллі, згідно з яким сполучення, які міцно увійшли в мову, називаються фразеологічними одиницями [5, с. 63].

В. Телія визначає фразеологізм як мовну одиницю, для якої характерні такі ознаки, як метафоричність і синонімічність слова [54; 55, с. 18]. В. Виноградов припускає, що найбільш суттєвою ознакою фразеологічної одиниці є як еквівалентність слова, так і його синонімічність [13; 45, с. 41].

Протилежної думки притримувався Н. Шанський. Він вважає, що метафоричність притаманна багатьом словам, а еквівалентність – далеко не всім стійким сполученням. Він вважає, що фразеологічна одиниця – це відтворювана в готовому вигляді одиниця мови із двох і більше наголошуваних компонентів слівного характеру, фіксована (тобто постійна) за своїм значенням, складом і структурою [65, с. 56].

Згідно з концепцією Л. Скрипник, фразеологізм визначається як лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється у мові за традицією автоматично. Таке розуміння фразеологічних одиниць спирається на їх традиційне тлумачення. При цьому лише підкреслюється відносність таких вагомих рис фразеології, як стійкість та семантична цілісність. Фразеологізм починається там, де закінчується семантична реалізація його компонентів, які є складовими частинами фразеологічної одиниці, часто позбавленими основних прикмет слова [26, с. 11-15; 50].

Водночас у фразеології було розроблено багато класифікацій стійких сполук. Вони базуються на різному розумінні сфери застосування цієї галузі лінгвістики та різних критеріях класифікації.

На думку мовознавця С. Баллі, якщо в якійсь фразі кожна графічна одиниця частково або повністю втрачає своє значення і лише поєднання в цілому зберігає чітке значення, тобто це фразеологічний вираз. Серед усіх словосполучень лінгвіст виділяє такі їх типи: 1) вільні словосполучення; 2) звичайні словосполучення (з відносно вільним з'єднанням компонентів); 3) фразеологічні ряди (групи слів, у яких два суміжні поняття зливаються майже в одне); 4) фразеологічні єдності (сполучення, у яких слова втратили своє значення і виражають єдине нерозкладне поняття) [5, с. 84-85].

Однією з найвідоміших класифікацій фразеологізмів у національному мовознавстві з точки зору їх семантики є класифікація, запропонована академіком В. Виноградовим. В її основі лежить ступінь модифікації значення слова в різних синтаксично-стилістичних умовах словотворення. Маючи єдине смислове ціле, фразеологічні одиниці не однакові з точки зору зв'язку компонентів та співвідношення семантики всього виразу зі значенням окремих його компонентів. Враховуючи це, В. Виноградов виділяє три групи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення [13, с. 293].

Фразеологічні зрощення – це семантично неподільні фразеологічні одиниці, значення яких не впливає зі значень їх складових [5, с. 244]. Їх ще називають ідіомами, що означає фразеологізм з повною втратою форми. Ідіоми неможливо дослівно перекласти іншою мовою. Для цього необхідно знайти відповідну ідіому, або перекласти її одним словом або вільним словосполученням.

Фразеологічні єдності є семантично неподільними фразеологічними одиницями, цілісне значення яких мотивоване значенням їх компонентів.

Значення фразеологічної єдності утворюється завдяки узагальненню переносного значення вільного словосполучення та є результатом образного метафоричного переосмислення фрази. Фразеологічні одиниці характеризуються

двоплановістю. У відокремлених від контексту таких висловлюваннях не можна однозначно встановити їх семантику, так як такі словосполучення можна використовуватися як звичні у прямому значенні та як фразеологічні у переносному, тобто вони є омонімічними [13, с. 245; 5, с. 293].

Фразеологічні сполучення – це звороти, в яких незалежне значення кожного слова якого зрозуміле, але один із компонентів має споріднене значення [38, с. 523; 79, с. 246].

М. Шанський, який був прихильником концепції В. Виноградова, намагався вдосконалити його класифікацію. Тому до трьох типів фразеологізмів, виділених В. Виноградовим, він додає четвертий – фразеологічні вирази. На думку вченого, вони стійкі за складом і використанням, тобто це фразеологічні звороти, які повністю складаються зі слів із вільним значенням [65, с. 69-70].

Фразеологічні вирази (як клас фразеологічних одиниць, які виділив М. Шанський) – це фразеологічні вирази, які включають «такі стійкі за своїм складом і вживані фразеологічні звороти, які не тільки є семантично подільними, але також повністю складаються зі слів із вільним значенням [38, с. 523; 64, с. 84].

Спробуємо класифікувати іспанські фразеологізми з національно-специфічними елементами згідно критеріям, запропонованим В. Виноградовим та М. Шанським.

Якщо взяти до уваги те, що фразеологічні зрощення мають максимальний ступінь семантичної спаяності, їх цілісне значення незалежне від їх лексичногоскладу й від значень їх компонентів.

До фразеологічних зрощень можуть бути віднесені наступні фразеологізми:

“*comerdondedanlasdoce*” – бути спритним, моторним, тямущим (букв. обідати там, де (годинник) б’є дванадцять);

“*seisporocho*” – сварка, склока, скандал (досл. шість за вісім).

Фразеологічні єдності характеризуються меншим ступенем семантичної неподільності компонентів. У їх значенні можна назвати сенс, мотивований значеннями компонентів у їх звичайному вживанні. Наприклад:

“*alprimergallo*” – опівночі (досл. з першим півнем);

“*gilymil*” – кожен зустрічний і поперечний (досл. хіль і тисяча).

Фразеологічні сполучення, на відміну від зрощень і єдностей, не мають цілісного значення і зберігають свою семантичну подільність. Як правило, вони складаються з двох компонентів, один з яких зберігає пряме значення, а інший – має переносне значення. Наприклад:

“*decirlascuatroverdades*” – сказати всю правду (досл. сказати чотири правди);

“*a las mil maravillas*” – чудово, чудово, незрівнянно, чудово (досл. в тисячу чудес).

Фразеологічні вирази – стійкі в своєму складі і вживанні фразеологічні обороти, що є семантично ділимими та складаються із слів з вільним значенням:

“*conunaruedanoandaunacarreta*” (досл. з одним колесом віз не їде);

“*amor grande, vencemildificultades*” (досл. велика любов перемагає тисячу труднощів) [42, с. 120].

Таким чином, фразеологічні зрощення та фразеологічні єдності як одиниці мови мають семантичну неподільність, цілісність значення і можуть бути протиставлені фразеологічним сполученням як семантично ділимими, так і такими, що не мають цілісного значення мовних одиниць. У свою чергу фразеологічні зрощення і фразеологічні єдності відрізняються один від одного ступенем внутрішньої семантичної цілісності їх компонентів. Фразеологічні вирази відрізняються від фразеологічних сполучень відсутністю в них слів з фразеологічно пов'язаним значенням.

На думку С. Пикуль [42, с. 120], іспанські фразеологізми з національно-специфічними елементами представлені у всіх чотирьох типах даної класифікації. Якщо виходити з міркувань В. Виноградова, який вважає, що внутрішня форма більшості фразеологічних зрощень колись пояснювала їх значення та відносила їх до розряду фразеологічних єдностей або фразеологічних сполучень [14, с. 199], можна припустити, що більшість фразеологізмів зі зниклим образним обґрунтуванням мають більш тривалу історію існування.

У нашому випадку це вказує на початкове використання фразеологізмів в іспанській мові при передачі суспільних реалій і соціальних явищ нації, багато з

яких вже зникли з життя народу. Наприклад, вираз “*mantenerseensustrece*” (стояти на своєму, наполягати), який сьогодні вважається фразеологічним зрощенням, колись мав статус фразеологічної єдності. Історія цієї ідіоми пов’язана з упертим небажанням папи Бенедикта XIII відрікатися від папського престолу для запобігання розколу церкви. Фразеологічне зрощення “*meterseencamisadeoncevaras*” (пхати свого носа куди не слід; втручатися не в свою справу) має в своїй основі середньовічну традицію усиновлення, під час якої прийомний батько мав помістити дитину в рукав дуже просторої сорочки і вийняти її через комір, що символізувало друге народження і приналежність дитини до нової сім’ї. Таким чином, колись зрозумілий носіям мови фразеологізм зі зникненням традиції втратив свою образну мотивацію [42, с. 120-121].

М. Копиленко та З. Попова різко критикують запропоновану М. Шанським класифікацію сталих словосполучень. Вони підкреслюють, що вибрані лінгвістом чотири типи фразеологічних одиниць не описуються з однакових позицій і вказують на наявність протиріч в основі класифікації, випадковість обраних для неї ознак [31, с. 142].

Український мовознавець Л. Булаховський, класифікуючи сталі словосполучення з позицій їх семантики, виділяє дві групи: ідіоми та фразеологічні одиниці. Ідіоми, на думку вченого, є своєрідними виразами з певних мов, за застосуванням та змістом є цілісними, зазвичай не можуть бути точно передані іншими мовами і при перекладі вимагають узгодженості відповідника з подібним стилістичним забарвленням. Друга група – фразеологічні одиниці – це звичайні словосполучення, що розкладаються за змістом, але встановлені в мові як матеріал загального цитування (прислів’я, приказки, вдалі вирази письменників, які стали крилатими) [10, с. 118-121].

Як зазначає українська дослідниця фразеології Л. Скрипник, усі фразеологічні одиниці поділяються на два класи: граматичні та структурні, та є сталими сполуками, що поєднані за способом словосполучення (співвіднесеність з конкретним словом і функціонування як члена речення), і стійкі словосполучення з простою або складною структурою речення [50, с. 19-23]. До особливої

категорії фразеологічних одиниць дослідниця зараховує стійкі одиниці мови, що мають цілісне значення та склад компонентів як поєднання одного повного слова з одним або кількома службовими словами [50, с. 98]. Це твердження має як прихильників, так і критиків. Так, М. Шанський не вбачає потреби включати подібні утворення до складу фразеологічних одиниць. Свою думку вчений обґрунтовує тим, що ці утворення, по-перше, мають лише один фразовий акцент, а, по-друге, не можуть утворювати словосполучення, оскільки складаються з одного повного та одного службового слова, а фразеологічний зворот – це поєднання двох або більше повнозначних слів [65, с. 220].

Класифікація іспанських фразеологізмів, запропонована Хуліо Касарес, базується на принципі виділення граматичних критеріїв, щодо яких він іспанські стійкі вирази ділить на декілька видів [28, с. 222]. Перш за все, він поєднав слова, відтворені в мові, на три основних типи: речення (*locuciones*), прислів'я (*frasesproverbiales*) і приказки (*refranes*); відділив фразеологізми, що здійснюють функції повнозначних частин мови, від неповнозначних, службових.

Вислови Касарес поділяє на ряд підвидів, беручи за основу функціонально граматичні ознаки. Серед стійких виразів Х. Касарес виокремлює «*lasqueconstandeunoomáselementossignificantes ... alasquecorrespondeunarepresentaciónmental, unaidea, unconcepto*» (тих, що складаються з одного або кількох значущих елементів ... відповідних ментальному уявленню, ідеї, концепції) [70, с. 170], він виокремлює сім основних груп фразеологізмів: субстантивовані, ад'єктивні, дієслівні, займенникові, прислівникові, вигуківі, дієприкметникові[42, с. 121].

Розглянемо більш детально кожний з них:

1) субстантивовані (позначають людей, предмети або явища та еквіваленти іменникам: “*cuatropalabras*” – коротка розмова; “*el quinto infi erno / los quintos infi ernos*” – глибоке (далеке) місце (досл. п'яте пекло); “*cuatro ojos*” – людина в окулярах, очкарик (досл. чотири ока).

У свою чергу субстантивовані фразеологічні одиниці поділяються це на кілька підвидів:

- деномінативні (demoninativas): “*arcoiris*” – веселка; “*manosdeoro*” – золоті руки, “*brazodeagua*” – потужний струмінь води;

- одиничні (singulares): “*elrelojdePamplona*” – годинник Памплони (перен. знач. непотрібна річ); “*lafamiliadelMaroma*” – родина дядюшки Марома, (перен. знач. родина, у якій немає миру та злагоди);

- інфінітивні (infinitivas): є конструкцією з безособовою, невідмінюваною формою дієслова (інфінітивом): “*Saberespoder*” – знання – це сила.

2) Дієслівні (називають дії та еквівалентні дієсловом: “*cruzarlasmanos/cruzarsedmanos*” – сидіти склавши руки/сидіти без діла, “*tenerlacabezaalasonce*” – бути несповна розуму (досл. мати голову в одинадцяти); “*dar (echar) aunoconlosochosylosnueves*” – пробрати кого-небудь, сказати пару теплих слів будь-кому.

3) Ад’єктивні (називають якісні характеристики людей або предметів і виконують функції прикметників): “*dedoscaras*” – фальшива/лицемірна (людина) (досл. з двома обличчями); “*manoabierta/abiertodemanos*” – щедрий / марнотратний.

4) Займенникові (вказують на предмет або ознаку в конкретній мовленнєвій ситуації і реалізують функції займенника): “*estecura*” – еквівалент займенника 1 особи однини; “*unoqueotro*” – декілька, деякі (досл. один, що другий).

5) Прислівникові (називають кількісні або якісні характеристики дій та станів і відповідають прислівникам): “*atodobrazo*” – з усіх сил/якнайдужче (не з руки, щедрою рукою, під веселу руку), “*manoamano*” – разом дружно/ пліч-о-пліч, “*alasmilmaravillas*” – прекрасно; чудово (досл. в тисячу чудес).

6) Вигуківі (складаються з двох або більше окличних слів, функцією яких є передача та вираження різних емоцій і волевиявлень): “*Diosmio!*” – Божемії!/Лишенько!/Ой!/Ай!, “*ni por un ojo de la cara!*” – нізащо! (досл. ні за одне око з обличчя!) [28, с. 79; 42, с. 121].

7) Дієприкметникові (показують стан як ознаку когось або чогось. Майже завжди розпочинаються є дієприкметника*hecho*): “*hecho un brazo del mar*” – виряджений, охайно вдягнений; “*hecho polvo*” – виснажений).

До службових (copexivas) фразеологізмів Х. Касарес відніс два види:

1) Сполучникові (“*paraque*” – щоб, “*sinembargo*” – однак, “*comoquieraque*” – так як).

2) Прийменникові (“*cercade*” – біля, “*enmediode*” – посередині, “*envezde*” – замість) [28, с. 79].

Таким чином, усі фразеологізми поділяються за структурним принципом. Їх умовно можна класифікувати на дві групи: утворені за зразком словосполучення та стійкі словосполучення, що мають структуру простого чи складного речення. Поєднання повнозначного слова з одним або кількома службовими словами також відносяться до фразеологізмів.

Отже, підводячи підсумки аналізу класифікації фразеологізмів, можна зробити висновок про те, що наведені класифікації дають змогу виділити спільні та відмінні ознаки серед фразеологічних одиниць, розподілених за певними критеріями. Спираючись на проведений аналіз, підтримуємо думку більшості вчених, які вважають фразеологічні одиниці ідіомами, оскільки, на нашу думку, між ними немає чіткої межі. Другу групу складають фразеологічні словосполучення (за класифікацією В. Виноградова [13] – вирази), що включають звороти, в яких значення кожного слова абсолютно чітке та самостійне, але при цьому вони мають споріднене значення. До них належать прислів'я та приказки.

Також, спираючись на класифікацію фразеологізмів Х. Казареса [28], можна стверджувати існування граматичних моделей фразеологічних одиниць, характерних окремо для кожного типу. В розглянутих нами класифікаціях іспанські фразеологізми з національно-специфічними елементами представлені практично в усіх типах, що дозволяє зробити висновок про їх незмінно важливу роль при передачі національного сприйняття і ставлення до світу.

1.2. Методологія перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами

Фразеологічний переклад передбачає використання в тексті перекладу стійких одиниць різного ступеня близькості між одиницею іноземної мови і відповідної одиницею мови перекладу – від повного і абсолютного еквівалента до приблизної фразеологічної відповідності.

Успіх перекладу фразеологізму визначається дуже багатьма факторами. В той же час ідіоми, як національно специфічні одиниці мови, відзначаються складністю завдань, що виникають при перекладі фразеологічних одиниць через те, що необхідно відобразити образність обороту, спробувати знайти аналогічний український вислів, не випустити з виду своєрідність тексту, що перекладається. Перші труднощі в перекладі з'являються, як правило, вже на етапі розпізнавання фразеологічних одиниць в тексті оригіналу. Значна частина невдач в перекладі пов'язана саме з невмінням розпізнавання фразеологізмів перекладачем, який приймає їх за змінні (вільні) словосполучення і переводить дослівно, на рівні окремих лексичних одиниць. Компоненти фразеологізму, як правило, не відрізняються від звичайних лексичних одиниць, що ускладнює ідентифікацію вкладеного змісту.

При перекладі необхідно, перш за все, визначити принципову можливість збереження метафоричності, проаналізувати ступінь збереження стилістичних і конотативних особливостей одиниці, що перекладається, а при неминучості втрат, зробити правильний вибір щодо того, чим пожертвувати. У зв'язку з інтеграцією народів і розвитком полікультурного суспільства практичну значимість набувають дослідження лінгвокультурного і країнознавчого характеру. Фразеологізми є саме тими мовними одиницями, які використовуються в усіх прошарках населення і тим самим відображають національний характер. Вони тісно пов'язані з інтересами і повсякденним життям людей. Як ніякі інші засоби мови, вони вбирають в себе історію, оскільки описують певні звичаї, особливості побуту і культури, історичні події, традиції народу, деякі з них можливо вже не існують і збереглися лише в мові [47, с. 328].

Передача культурних особливостей кожної окремої нації вимагає високого рівня перекладацької майстерності та володіння мовою, адже існує вірогідність

часткового або цілковитого спотворення оригіналу, що призведе до викривлення задуму першотвору. Тому перекладач повинен мати широкі пізнання культури іспанського народу та відчувати інтертекстуальність того чи іншого фразеологізму аби правильно його перекласти. Адже одним із головних критеріїв адекватності перекладу є точність відтворення концепту першотвору, що передбачає якісний підбір методів, засобів та стратегій перекладу.

Кожна фразеологічна одиниця містить в собі інформацію, яка передається адресату, і повинна бути чіткою для нього. Отримуючи повідомлення через фразеологічні одиниці адресант сприймає його зміст. Зміст фразеологічної одиниці та його відтворення залежить саме від вибору перекладачем мовних засобів під час створення тексту перекладу. Перекладач, намагаючись отримати необхідне повідомлення, повинен мати ті ж знання, якими володіють носії мови. Вдалий переклад передбачає та вказує на широкі пізнання в області історії, культури, літератури, звичаїв, сучасного життя народу, який розмовляє мовою оригіналу [20, с. 58-60].

Не можна не відзначити, що фразеологізми вважаються лексичною категорією, яка найбільш важко перекладається, що пояснюється рядом причин. По-перше, стаючи компонентами фразеологізму, слова з вільним значенням втрачають свою семантику і набувають нового, пов'язаного між собою значення. З цієї причини для перекладу фразеологізмів недостатньо просто підібрати словникову відповідність для кожного компонента. По-друге, перекладачеві, не дуже знайомому з фразеологією мови оригіналу, може бути важко розпізнати фразеологізм в тексті перекладу, що призведе до дослівного або буквального перекладу, що, в свою чергу, – до спотворення змісту і подальшого неправильного сприйняття інформації цільовою аудиторією. Труднощі перекладу будуть пов'язані з знаходженням еквівалента оригінального фразеологізму в мові або підбором аналога. По-третє, іноді навіть при наявності еквівалентного фразеологізму в мові перекладу перекладачеві необхідно шукати інші способи передачі значення через те, що цей фразеологізм не відповідає контексту. У зв'язку з цим також варто

враховувати, що аналогічні обороти англійської та української мов можуть мати різну оціночну конотацію.

Крім того, при перекладі фразеологічної одиниці завдання перекладача полягає не тільки в тому, щоб правильно передати її зміст, але і відобразити емоційно-експресивні характеристики, оціночну конотацію, функціонально-стилістичні особливості. Також причиною виникнення труднощів при перекладі фразеологізму може стати висока ступінь його національної специфіки. У таких випадках завданням перекладача буде його адаптація до культури і мови цільової аудиторії. Ще однією трудностю є зовнішня схожість фразеологічних одиниць на мові оригіналу і тієї мови, на яку здійснюється переклад, оскільки мають різну семантику, що може привести до помилкових асоціацій і неправильного перекладу [9, с. 2]. Національно-специфічні фразеологічні одиниці стилістичні та часто емоційно забарвлені. В той же час, іноді буває важко здогадатися про значення незнайомого фразеологізму і при передачі оригінального змісту фразеологічних одиниць перекладачів можуть виникати деякі труднощі. Адже такі мовні одиниці призначені, в першу чергу, для тих людей, для яких ця мова є рідною, але фразеологізми мають національну ідентичність та представляють цінність певного народу і часто перекладаються різними мовами. Для передачі оригінального змісту фразеологічних одиниць та забезпечення ідентичного розуміння тексту перекладач вносить поправки на прагматичні відмінності між мовою оригіналу і мовою, на яку здійснюється переклад.

З усіх аспектів перекладу найважливішим є лінгвістичний, оскільки саме завдяки мові, щедрій на ідіоми, передається вся інформація, що міститься в оригіналі. Без мови, виснаженої на фразеологічні одиниці, не було б і самого перекладу. Через те що під час відтворення іноземного тексту перекладач має справу із двома мовами, важливим видається усвідомлене знання ним усіх особливостей цільової мови у порівнянні з вихідною [20, с. 58-60].

Одним із методів перекладу фразеологічних одиниць є перекладацький аналіз, тобто, аналіз форми і змісту фразеологічних одиниць перекладу у порівнянні з формою та змістом оригіналу. Під час перекладу визначаються певні відношення

між двома текстами на різних мовах (текстом оригіналу і текстом перекладу). Зіставляючи їх, можна розкрити внутрішній механізм перекладу, виявити еквівалентні одиниці, а так само віднайти ту різницю форм і змісту, які мають місце під час заміни одиниці оригіналу на еквівалентну їй одиницю цільового тексту [26, с. 17].

Для перекладу фразеологічних одиниць треба знати її значення і точно вміти передати її зміст. Оскільки фразеологічні одиниці у своїй більшості мають національне забарвлення, вони не мають повного відповідника в іншій мові. Тяжкість перекладу фразеологічних одиниць полягає у тому, що перекладач повинен вміти їх розпізнавати і знайти доречний варіант в українській мові. Фразеологічні одиниці не можливо перекласти буквально [3, с. 102-103]. Отже, перекладач повинен знати значення фразеологічної одиниці та його стилістичне маркування або визначити їх за словниками [40, с. 204].

Ще одним не менш важливим методом перекладу фразеологічних одиниць є метод фразеологічної ідентифікації, який служить для виявлення фразеологічності того чи іншого сполучення слів та приналежністю його до ідіом, встановлення тотожностей слів і синтаксичних конструкцій, які утворюють фразеологізми, з їхніми вільними аналогами.

Метод кореляції мовних і позамовних явищ застосовується для виявлення взаємозв'язку та взаємообумовленості соціальної сфери життя носіїв мови і її відображення у семантичній структурі досліджуваних мовних одиниць. Він дозволяє також встановити причини виникнення і розвитку фразеологічних одиниць та охарактеризувати понятійний зміст і семантику власних назв.

Передача саме фразеологізмів з національно-специфічними елементами викликає найбільші труднощі при перекладі, оскільки такі фразеологічні одиниці були народжені за допомогою різних народних та культурних традицій. Часто для утворення фразеологічних одиниць з однаковою чи схожою семантикою слугували абсолютно різні джерела. Оскільки простий переклад тексту, в якому міститься той чи інший фразеологізм із національно-культурним змістом, є в більшості випадків недостатнім для його інтерпретації, дослідження культурно-національної конотації

фразеологічних одиниць повинно проводитися з урахуванням як мовних, так і позамовних чинників. З цією метою при дослідженнях фразеологізмів застосовується лінгвокраїнознавчий коментар фразеологічного значення досліджуваних мовних одиниць для уточнення їх семантичної структури.

За допомогою методу лексикографічного аналізу порівнюються лексикографічні експлікації значень досліджуваних мовних одиниць у словниках, виданих у різні періоди, з метою встановлення достовірності їхньої семантики, а також підтвердження гіпотези про структурні й семантичні видозміни фразеологічних одиниць [37, с. 160-161].

Чималу роль у забезпеченні адекватності перекладу відіграє метод оцінювання адекватності, що визначає різницю в мовленні окремих груп носіїв мови. Певні труднощі в забезпеченні поглибленого розуміння інформації адресатом перекладу можуть утворитися в зв'язку з наявністю у фразеологічних одиницях оригіналу відхилень від загальнонародної норми мови оригіналу.

Отже, труднощі перекладу фразеологічних одиниць пов'язані, по-перше із певною складністю їх ідентифікації (стале словосполучення може сприйматися як вільне, нестале сполучення слів), по-друге, з їхньою етноспецифікою, тому перекладач не повинен обмежувати текст при перекладі, тобто, надмірно вносити елементи культури мови перекладу, проте, разом з тим, повинен передати певним чином етноспецифічність сталих висловів, по-третє, труднощі перекладу фразеологізмів пов'язані з їхньою емоційною насиченістю, що може різнитися в різних мовах, по-четверте, труднощі перекладу пов'язані із наявністю кількох перекладених відповідників.

Висновки до першого розділу

В другому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто поняття фразеологічної одиниці та її класифікацію в аспекті перекладознавства; розглянуто методологію перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами.

На сьогодні немає однакової думки науковців та дослідників щодо визначення цих понять. В той же час, спираючись на думки різних лінгвістів та беручи до уваги їх визначення, можна зробити висновок про те, що фразеологізм – це стійкий вираз, значення якого неможливо відрізнити від його складових слів, постійний за складом, структурою та значенням та такий, що складається з двох або більше елементів. Це семантично цілісні стійкі сполучення слів, а також їх смислові ознаки.

Розглянуто різні класифікації фразеологізмів: класифікацію семантичного злиття, граматичну класифікацію, стилістичну класифікацію, класифікацію фразеологізмів за походженням тощо.

З'ясовано, що за ступенем семантичного злиття елементів фразеологічні одиниці поділяються на ідіоми, фразеологічну єдність та фразеологічні сполучення. З точки зору структури, фразеологічні одиниці поділяються на фразеологічні одиниці та вирази, які за своєю структурою відповідають реченню та фразеологічним одиницям, які за своєю структурою відповідають поєднанню слів. З точки зору граматичної структури, фразеологічні одиниці поділяються на змістовні (іменні), дієслівні, прикметникові, дієприслівникові фразеологічні одиниці та фразеологічні одиниці викличного характеру. Крім того, існує класифікація фразеологізмів з точки зору іспанської граматики: значущі та сполучні.

Для перекладу фразеологічних одиниць треба знати її значення і точно вміти передати її зміст, оскільки фразеологічні одиниці у своїй більшості мають національне забарвлення, вони не мають повного відповідника в іншій мові. Тому розглянуто методи перекладу фразеологічних одиниць, а саме: перекладацький аналіз, тобто, аналіз форми і змісту фразеологічних одиниць перекладу у порівнянні з формою та змістом оригіналу.

Ще одним не менш важливим методом перекладу фразеологічних одиниць є метод фразеологічної ідентифікації, який служить для виявлення фразеологічності того чи іншого сполучення слів та приналежністю його до ідіом, встановлення

тотожностей слів і синтаксичних конструкцій, які утворюють фразеологізми, з їхніми вільними аналогами.

Метод кореляції мовних і позамовних явищ застосовується для виявлення взаємозв'язку та взаємообумовленості соціальної сфери життя носіїв мови і її відображення у семантичній структурі досліджуваних мовних одиниць. Він дозволяє також встановити причини виникнення і розвитку фразеологічних одиниць та охарактеризувати понятійний зміст і семантику власних назв.

З'ясовано, що передача саме фразеологізмів з національно-специфічними елементами викликає найбільші труднощі при перекладі, оскільки такі фразеологічні одиниці були народжені за допомогою різних народних та культурних традицій. Часто для утворення фразеологічних одиниць з однаковою чи схожою семантикою слугували абсолютно різні джерела. Ключовими проблемами перекладу фразеологізмів є проблема збереження міжтекстового зв'язку фразеологізмів з певним кодом культури, передача образності, а також опис фразеологічних відповідностей. Тому під час перекладу фразеологізмів використовуються такі прийоми, як повний фразеологічний еквівалент, частковий фразеологічний еквівалент, калька, вибіркового фразеологічний еквівалент, описовий переклад.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЯК ЗНАК ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЇЇ ПРЕДСТАВНИКІВ

2.1. Національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць

Лінгвістичні дослідження фразеологізмів привертають увагу багатьох науковців та дослідників. Вони є найбільш ефективним засобом відображення об'єктивної дійсності, оскільки саме фразеологічні одиниці мови відіграють особливу роль в трансляції національно-культурної ідентичності народу [42, с. 235; 54, с. 119].

Об'єктом такого інтересу є та частина фразеологізмів, яка містить лінгвокультурний аспект, адже саме через них спостерігається виразна тенденція до виявлення мовних явищ, пов'язаних з національною самобутністю певного народу [49, с. 178].

Кожна епоха збагачується своїм власним соціологічним і ідеологічним багажем. Фразеологізм, створений в ту або іншу епоху, однозначно пов'язаний з культурою і культурно-історичною традицією певного народу [53, с. 57].

Лінгвокультурний аспект дослідження фразеологізмів з національно-специфічними елементами дає можливість вивчити фразеологічні одиниці з точки зору наявності в них інформації про національну культуру, показати, що способи прояву національно-культурної специфіки фразеологізмів обумовлені психологією народу, своєрідністю сприйняття навколишнього світу, різними асоціаціями, що виникають у носіїв мови [6, с. 70; 52, с. 222].

Фразеологізми охоплюють не тільки фразеологічні сполучення, різного роду порівняльні обороти, але і прислів'я, приказки, прикмети, крилаті вирази, тобто все розмаїття стійких відтворюваних словесних комплексів. Тому фразеологічний запас мови – найцінніше джерело відомостей про культуру та менталітет народу, в ньому як би законсервовані уявлення народу про міфи, звичаї, обряди, ритуали, звички, моралі, поведінці тощо [49, с. 178].

Як зазначає у своїй монографії В. Телія, що «фразеологічний склад мови – це дзеркало, в якому лінгвокультурна спільність ідентифікує свою національну самосвідомість» [54, с. 9]. Вона також стверджує, що образи, що лежать в основі фразеологізмів-ідіом і пов'язаних значень слова, в основній своїй масі прозорі для даної лінгвокультурної спільноти, так як відображають характерні для неї світобачення і світорозуміння, що і дозволяє говорити про національно-культурну специфіку фразеологічного складу мови, що виявляється більш яскраво, ніж в її словниковому запасі [54, с. 9].

У дослідженнях з фразеології можна виділити два принципово різних розуміння національної специфіки фразеологічних одиниць.

Так, А. Сингаєвська[49] вважає, що у більшості випадків національна специфіка фразеологізмів визначається щодо іншої мови: такий підхід можна назвати порівняльним. Такий підхід вказує на те, що наявність національно-культурних характеристик виявляється щодо специфіки відповідних культур, при цьому не всі міжмовні відмінності є показниками національної специфіки, а лише фразеологічні одиниці, які мають культурно обумовлені терміни або культурно значимі наслідки.

З іншого боку, розуміння національної специфіки фразеологізмів пов'язується з національним духом носіїв мови і національним маркуванням тих чи інших одиниць рідної мови поза зіставлення з іншими мовами. Передбачається, що в кожній мові існують фразеологізми, які сприймаються носіями цієї мови як «свої і тільки свої», тобто суто національні [49, с. 179].

Фразеологічні одиниці приписують предметам особливості, які пов'язані з картиною світу, передбачають описову ситуацію в цілому, оцінюють її, висловлюють ставлення до неї [24, с. 134]. Через фразеологізми можна прослідкувати зв'язок культури та історії народу з його мовою [41, с. 186].

Для розуміння фразеологізму та його культурної специфіки науковці звертаються до культури та історії і розшифровують наявні у фразеологічних одиницях слова і реалії, які розглядають саме у руслі історичного і

культурологічного розвитку народу [57, с. 193]. Таким чином, фразеологізм є не лише лексичними одиницями, вони несуть певне культурне навантаження.

Походження фразеологізмів, а саме – зв'язок історії і культури народу з мовою на фразеологічному рівні особливо яскраво виражене, оскільки національна самобутність фразеології обумовлена особливими умовами культури і суспільного життя народу як носія мови. Особливість фразеології саме в історичному аспекті полягає у тому, що у фразеологічних одиницях збереглися давні слова, граматичні форми і граматичні конструкції, які вже вийшли із вжитку. В той же час разом з формою фразеологізми зберегли зміст, – національні звичаї, вірування, легенди, образне бачення світу [68].

Мова і культура тісно пов'язані між собою. Терміном «культура» позначається сукупність матеріальних і духовних цінностей, які були створені людством протягом всієї історії. Мова ж у свою чергу є проявом культури. Вона поєднує усіх представників певного народу як на території його країни, так і поза її межами. Через мову віддзеркалюються всі явища культури певного народу. Неможливо вивчати мову без розуміння та сприймання культури країни, мова якої вивчається. Кожна мова може відобразити дійсність саме таким способом, який властивий лише їй. Одним з показників народної культури є менталітет, риси характеру людини. Тому, досліджуючи культуру певного народу, потрібно також брати до уваги і національні риси його характеру [43, с. 181].

Проблему взаємозв'язку мови й культури, мови і національного світогляду досліджував В. фон Гумбольдт, який ще на початку XIX ст. сформулював ідею про взаємозв'язок духовного світу народу і його мови: «Мова народу є його дух, а дух народу є його мова, і важко уявити собі щось більш тотожне» [11, с. 46]. Фразеологічна підсистема мови найбільшою мірою відображає неповторний «дух народу», про який писав Гумбольдт.

Серед національно-специфічних елементів культури мови належить провідне місце, вона є одним з найвиразніших репрезентантів національної самобутності. Саме на фразеологічному рівні національно-культурні особливості мовної системи виявляються найбільш яскраво і своєрідно [22, с. 122].

На думку В. Маслової, фразеологізми відображають особливе бачення світу загалом та окремих ситуацій [33, с. 45].

Як стверджують Г. Філь та І. Патен, фразеологічні одиниці найповніше відображають мовну картину світу, виокремлюються особливостями ментального й емоційного забарвлення, зашифрованими в них образами [59, с. 62].

М. Кочерган вказує на те, що зв'язок між мовою та національною культурою не може бути одностороннім. На його думку, він є обов'язково двостороннім, адже мова формує уявлення суспільства про культуру, зберігає інформацію про культурні явища та спадок. Культура в свою чергу визначає характер розвитку мови. Питання впливу мови на культуру є складним: загально визнаним є твердження, що культурні процеси впливають на мову, а мова на культуру [32, с. 135-137].

На думку І. Живіцької, мова є однією з найважливіших та визначних з поміж ознак народу. Науковець фіксує, що мова зберігає знання про реальність, яку народ пізнає у процесі й результаті своєї життєдіяльності і є невід'ємною частиною будь-якої етнічної культури, у ній чітко виявляється специфіка національної культури, її відмінність від культур інших етносів. На думку вченої, транслуючи культуру, мовні одиниці здатні впливати на спосіб світорозуміння, характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти [25].

Кожний народ має свої особливості, що певною мірою впливає на формування національного характеру, як сукупність соціально-психологічних рис (національно-психологічних настанов, стереотипів), властивих національній спільноті на певному етапі розвитку, які втілюються в її ціннісному ставленні до оточуючого світу, а також у культурі, традиціях, звичаях, обрядах [18]. Поняття національного характеру включає в себе якості і психологічні особливості етнічної групи, яка має спільну територію, мову, історію, культуру, звичаї, у яких вбачається відмінність саме цієї етнічної групи від інших народів. Культура нації розвивається та змінюється протягом всієї історії її розвитку [43, с. 184].

Якщо говорити про національну культуру сучасного суспільства, то на її формування істотно вплинули соціально-історичні й історико-культурні аспекти й еволюції засад національного етносу, що є основою формування особливостей

національної ментальності. У ментальному феномені слід враховувати не тільки і не стільки особливості психологічних характеристик народу, скільки формоутворення національної свідомості, які відповідають його певному способу життєдіяльності. Національна ментальність не зводиться до чисто психологічного явища, вона має буттєвий статус в історичній практиці народу [7, с. 67].

Мова як національний генетичний код віддзеркалює національну психологію мислення, через неї можна проникнути в глибинні риси національної ментальності. Залежність психічної, розумової та практичної діяльності людей від мови розуміється як залежність мислення, світогляду і поведінки людей від прийнятих форм слововживання, від природи і характеру мови, якою вони висловлюють свої думки й почуття (у будь-якій суспільній сфері).

Як стверджує Е. Сепір, «кожний народ по-своєму сприймає оточуючий його світ, і ця своєрідність сприйняття щільно пов'язана з мовою» [48, с. 117]. Лінгвіст звертає увагу на те, що «феномен мови – це сутність й формування духовної сили нації, національного духу народу, які визначають його національний характер. Через внутрішній устрій окремої мови можна побачити своєрідність національного духу та вийти на розуміння самотності життя певного народу» [48, с. 117]. Е. Сепір робить висновки про національний характер. На думку вченого, «мова допомагає людині усвідомити дійсність та надає засоби для такого усвідомлення, слугує керівництвом до сприйняття соціальної дійсності» [48, с. 117]. Повністю погоджуємось з думкою вченого.

У кожного народу, як культурної спільноти є свій склад мислення, зафіксований в мові, який обумовлює все буття даного народу і визначає картину світу, в якій живе цей народ. Підтвердженням цьому є думка О. Бондаренко, яка зазначає, що «мова постає вбудованим у свідомість певним концептуальним каркасом, проходячи яким оточуючий людину світ відповідно трансформується, інтерпретується, сприймається. Рідна мова закладена в людині генетично є її національним генетичним кодом» [7, с. 71].

В той же час, люди різних націй по-різному думають, по-різному почувають, по-різному реагують на ті чи інші явища, по-різному діють (тобто проявляють себе

як активну істоту в світі й у суспільстві). Феномен національного характеру належить до суспільно-культурної сфери, він тотожний із своєрідним способом життя, комплексом культурних вартостей, правилами поведінки та системою інституцій, які притаманні даному народу [7, с. 72].

Саме тому зв'язок між мовою і культурою реалізується через культурну конотацію, яка виникає як результат інтерпретації асоціативно-образної основи фразеологізму внаслідок його співвіднесення з національно-культурними стереотипами, що відображають специфіку менталітету нації [55, с. 114]. Саме фразеологічні одиниці нібито нав'язують особливе бачення світу, в якому вони живуть.

Як зазначає М. Демський, в структурних компонентах, що є основою фразеологічних одиниць, відбивається матеріальне і духовне життя народу – суспільні взаємини минулих епох, заняття людей, їх виробнича діяльність, побут, мораль, родинні стосунки, а також природне середовище, в якому жив і живе народ [23, с. 38]. О. Гапченко підкреслює, що фразеологічні одиниці відображають у своїй семантиці історію і культуру народу, передають із покоління в покоління національно-культурні еталони й стереотипи [16, с. 35]. В. Маслова зазначає, що фразеологізми будуються на метафорі й належать до сфери аналогічного мислення, до сфери творчої свідомості. Вони виникають не стільки для того, щоб описувати світ, скільки для того, щоб його інтерпретувати, оцінювати й виражати до нього суб'єктивне ставлення [33]. Саме це, на думку О. Гапченко, вирізняє фразеологізми від інших мовних одиниць. У більшості фразеологізмів фіксуються прояви національної культури [16, с. 35].

На думку В. Телія [55], фразеологічні одиниці сприймаються крізь призму базового культурного знання людини, заснованого на початкових формах усвідомлення й моделювання світу. Сюди входять найдавніші міфологічні уявлення, установки культури (ритуал, етикет) тощо. Другим рівнем культурної інтерпретації фразеологізму є сприйняття образу фразеологічної одиниці, тобто його співвіднесення з кодами культури, джерелами (людина, речі, природа), які стали предметами переосмислення в культурі й утворили систему кодів. Третій рівень

культурної інтерпретації фразеологізму пов'язаний із визначенням ролі, яку набуває мовний знак при сприйнятті й описі світу; це може бути роль символу, еталону, стереотипу. При цьому, усі інформаційні блоки фразеологізму інтерпретуються в просторі культурного знання, яким володіє носій мови. В той же час, різні типи фразеологізмів по-різному відображають культуру.

За спостереженнями науковців [16, с. 35; 33, с. 270-272], простіше зрозуміти і пояснити культурний аспект фразеологізмів, у значенні яких велику роль відіграє денотативний аспект. Це фразеологізми, компонентами яких є назви предметів національної культури, що у своєму лексичному складі містять вказівку на сферу матеріальної культури. Науковці сюди відносять фразеологізми, в яких відображена історія народу, обряди, традиції тощо, в яких містяться країнознавчі знання, а їх розуміння пов'язане зі знанням конкретних історичних фактів. Культурна інформація таких фразеологічних одиниць тісно пов'язана з денотатом (підхід до розуміння значення слова), який і виступає носієм культурної інформації. Проте у більшості фразеологізмів культурна інформація має іншу прикріпленість [16, с. 36]. Перед усім тут маються на увазі образно-емотивні за своєю суттю фразеологізми, тобто такі, в значенні яких надзвичайно важливою є образна основа. У такому разі культурну інформацію можна отримати з внутрішньої форми фразеологізму, в якій наявні сліди культури – міфи, архетипи, звичаї і традиції, відображені історичні події й елементи матеріальної культури. Ця інформація потім ніби відображає зв'язок асоціативно-образної основи з культурою (архетипами, еталонами, символами, стереотипами) [33, с. 270-272].

В той же час, для носія мови, який сприймає фразеологічну одиницю, важливим є не тільки загальне значення фразеологізму, що, як відомо, не виводиться зі значень слів-компонентів і закріплене в мовній пам'яті, але і значення слів-компонентів фразеологізму: відбувається розкодування смислів, які містяться у словах-компонентах, і ці смисли суб'єкт мовлення шукає в тому кодї, в тій системі культури, куди вказують слова-компоненти. Співвіднесення слів-компонентів фразеологізму і фразеологізму в цілому з кодами культури створює культурний фон,

на якому розуміється значення фразеологізму, оцінюється те, що відбувається в дійсності [19, с. 102-103].

У сучасній лінгвістиці мовата її елементи розглядаються як сукупність культурних кодів, якими оперує людська свідомість при зображенні та репрезентації мовної картини світу. Фразеологія у цьому сенсі є культураносним прошарком лексики, що фіксує культурний досвід різних етносів [22, с. 128]. Це означає, що носій мови вбачає в компонентах фразеологізму закодований культурний смисл. При цьому, слова-компоненти фразеологізму сприймаються не лише як мовні одиниці з певним лексичним значенням, а й як назви реалій, що набули в процесі життєдіяльності людини особливого, культурного смислу, і цей смисл вичитується носієм мови зі слів-компонентів у процесі сприйняття фразеологізму. Слово-компонент фразеологізму стає свого роду культурним знаком, оскільки несе в собі смисл певної дії, є іменем культурної ситуації, ритуалу, обряду тощо [19, с. 100].

Фразеологізми, які відображають типові ситуації й уявлення, починають виконувати роль символів, еталонів, стереотипів культури. Проте не всі фразеологічні одиниці можуть стати носіями національно-культурної інформації. У мовах багато фразеологізмів, які пов'язані із загальнолюдським знанням про властивості реалій, що увійшли в образну основу [33, с. 273].

Таким чином, інтерпретуючи фразеологічні одиниці на основі співвіднесення їхніх асоціативно-образних сприйнятів зі стереотипами, які відображають народний менталітет, ми тим самим розкриваємо їхній національно-культурний смисл і характер.

2.2. Роль та місце фразеологізмів як засобів вираження національної ідентичності

Фразеологізми відіграють особливу роль та мають важливе значення у вираженні національної ідентичності. Адже розуміння їх походження та інтерпретація значення тісно пов'язана з фоновими знаннями носія мови, з практичним досвідом особистості, з культурно-історичними традиціями народу, який говорить цією мовою [8].

Особливість ця проявляється в трансляції національно-культурної самобутності народу, його національної ідентичності як такої, так як в образному змісті фразеологічних одиниць втілено національно-культурне світобачення. Система образів, закріплених у фразеологічному складі мови, слугує засобом вираження національної ідентичності і пов'язана з матеріальною, соціальною і духовною культурою даної мовної спільноти, а тому може свідчити про культурний досвід і традиції певного народу. Закріплені в мові фразеологізми вказують саме на ті образні вислови, які асоціюються з національно-культурними еталонами, стереотипами тощо. При вживанні в мові вони відтворюють менталітет, характерний для певної лінгвокультурної спільноти [35, с. 2].

Значимість і цінність фразеологізмів як засобів вираження національної ідентичності визначається декількома факторами.

По-перше, фразеологія – це найбільш стійка структура мовного світу, що виражає і утримує його смислове поле в історичному часі. Фразеологія бере участь у мовному концепті світу, є значущим ресурсом розвитку концептосфери культури в цілому. «Ідіоматика будь-якої мови – це найцінніша лінгвістична спадщина, в якій відбивається бачення світу, національна культура, звичаї і вірування, фантазія та історія народу, що говорить на ній» [21, с. 67; 62, с. 58-70].

По-друге, образно-символічний і метафоричний світ смислів цілісно і глибинно репрезентує культуру народу-носія. Дослідження фразеологічних одиниць дозволяє простежити всю історію розвитку людського суспільства – від зародження традицій і звичаїв до досягнень науки і техніки, а також зіставити своєрідність еволюції окремих спільнот.

По-третє, в смислових відтінках і метафоричних глибинах фразеологізмів відкрито і безпосередньо виражається «національний дух» суб'єкта культури, що

дозволяє розглядати фразеологію як «текст культури» народу – носія мови, який в максимальному ступені володіє властивостями об'єктивності та репрезентативності.

По-четверте, фразеологізми як засоби вираження національної ідентичності мають і практичну значимість. Останнім часом виникла тенденція до консолідації і співпраці між представниками різних націй і культур, що змушує людей звертатися до історії, культури один одного, вивчати звичаї і традиції тієї чи іншої нації, своєрідність менталітету і світорозуміння [21, с. 68].

Не можна недооцінити роль та місце фразеологізмів у вираженні національної ідентичності, адже вони визначаються перш за все символікою образів та смисловим навантаженням їх складових компонентів. Фразеологічний концепт, існуючий в безперервному культурно-історичному просторі, робить його основним способом трансляції культурного досвіду. Так, фразеологічний склад національної мови дає можливість оцінити культуру нації, її моральні закони, етичні традиції, ставлення до інших народів, матеріальні і духовні цінності. Засобами активізації концепту служать мовні одиниці (слово, словосполучення, фразеологізми), які в сукупності виражають концепт в найбільш повному об'ємі [27, с. 176].

Національна концептосфера має історично мінливий характер, при цьому склад вже сформованих концептів залишається відносно стабільним. Національна символіка і національна концептосфера завершують створення національного образу світу, який, в свою чергу, включає уявлення про національний спосіб життя, національний характер. Вивчаючи національну концептосферу, в кінцевому рахунку можна реконструювати позачасові національні смисли і «національні образи світу» [21, с. 68-69; 61].

Як зазначає В. Телія, основним способом втілення національної специфіки фразеологічних одиниць є образна основа, яка може включати культурно позначені реалії, а основним способом вказівки на цю специфіку є «інтерпретація образу у символічному національно-культурному «просторі» цієї мовної спільноти. Таке трактування є змістом національної культури» [54, с. 215]. Фразеологізми з національно-специфічними елементами виступають одними з важливих фрагментів

іспанської мовної картини світу, що характеризує людину та світ навколо неї з точки зору національної світоглядності [34, с. 68].

Фразеологізм транслюють з покоління в покоління характерний для народу стиль світобачення, передають його національні традиції, висловлюючи тим самим характерні особливості його менталітету [54, с. 9]. Саме через фразеологізми лінгвокультура спільноти ідентифікує свою національну самобутність.

Культурний компонент семантики безпосередньо пов'язаний з кумулятивною функцією мови і саме в ньому проявляються типові асоціації, пов'язані між собою тим чи іншим чином, що надає національно-культурному компоненту лінгвокраїнознавчий статус, особливо яскраво – на лексичному та фразеологічному рівнях [39, с. 214-228]. У структурних елементах цих рівнів відображена психологія народу, його традиції, побут і культура [35, с. 3].

Видатний лінгвіст Н. Комлев ввів в лінгвістику поняття культурно-історичного компонента значення, висловивши думку про те, що слово, яке відображає предмет або явище дійсності певного соціуму, не тільки означає його, а й створює при цьому. Тому в його семантиці повинен міститися певний компонент, що фіксує саме даний соціальний фон, в якому існує слово. «Визначаючи наявність «внутрішнього» змісту слова-знака, тобто факту, що слово-знак висловлюється крім самого себе, ми зобов'язані визнати і наявність культурного компонента» [30, с. 43].

Значення фразеологізму залежить більшою мірою від його культурного компонента, ніж від компонентів семантики утворюючих його слів, тому що через фразеологічні одиниці відбивається національно-культурне світобачення, національна картина світу. При цьому семантична структура їх компонентів не залишається незмінною: первинні значення ряду слів витісняються переносними, через що змінюється співвідношення між значеннями слова [36, с. 9].

Таким чином, значення фразеологічних одиниць тісно пов'язане зі знаннями і практичним досвідом мовної особистості, з культурно-історичними традиціями народу, адже фразеологізми несуть у собі культурну інформацію про світ [33, с. 278]. Фразеологізми не тільки відтворюють елементи й риси національного світорозуміння, але й формують їх. Кожний фразеологізм, якщо «він

містить культурну конотацію, робить свій внесок у загальну картину національної культури» [33, с. 280].

Ключовою ланкою культурної інтерпретації фразеологізму є співвіднесення його слів-компонентів із кодами культури (антропним, соматичним, колоративним, національно-культурним тощо); це породжує культурну конотацію фразеологізму, формує його роль як засобу вираження національної ідентичності [19, с. 95].

Отже, фразеологія є фрагментом мовної картини світу, в якій відтворюється своєрідність нації, а фразеологізми – засобом вираження національної ідентичності. Майже всі складові національної культури країни є етномаркованими та специфічними, можуть мати різні конотативні значення. І задля того, щоб зрозуміти внутрішню логіку фразеологічних одиниць мало знати лексичне значення її складових, слід розуміти, який культурний код та чи інша лексема представляє.

Висновки до другого розділу

У другому розділі цієї заключної кваліфікаційної роботи досліджено національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць; визначено роль та місце фразеологізмів як засобів вираження національної ідентичності. З'ясовано, що кожна нація має свої особливості, які певною мірою впливають на формування національного характеру, як сукупності соціально-психологічних рис, притаманних національній спільноті на певному етапі розвитку, втілених у її цінностях світу, у культурі, традиціях, звичаях, та обрядах.

Мова як національний генетичний код відображає національну психологію мислення, через неї можна проникнути в глибинні риси національної ідентичності. Фразеологічні одиниці, як елемент мовної картини світу, – це не тільки лексичні одиниці, вони несуть певне культурне навантаження. Саме фразеологізми – цілісні стійкі сполучення слів – відображають типові ситуації та уявлення, починають виконувати роль символів, національної культури та є засобом вираження національної ідентичності.

Щоб зрозуміти фразеологію та її національну специфіку, вчені звертаються до культури та історії нації, розшифровують слова та реалії, наявні у фразеологічних одиницях, які розглядаються відповідно до історичного та культурного розвитку народу. Лінгвокультурний аспект вивчення фразеологізмів з національно-специфічними елементами дає змогу вивчати фразеологічні одиниці з точки зору їх інформації про національну культуру, показати, що шляхи прояву національної самобутності народу обумовлені психологією людей, своєрідного сприйняття світу.

Трактуючи фразеологічні одиниці на основі співвідношення їх асоціативних та образних уявлень зі стереотипами, що відображають народну ментальність, ми таким чином розкриваємо національно-культурний зміст та характер носія мови.

РОЗДІЛ 3

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1. Семантика і символіка як національно-специфічний елемент у складі іспанських фразеологізмів

Сучасна лінгвістика аналізує мову як суспільне явище, тісно поєднане з культурою та історією того чи іншого народу. У центрі уваги стоїть особистість носія мови, яка з'ясовується через дослідження мови людини, яка відображає духовну сутність, мотивацію та ціннісну ієрархію, існуючу у свідомості носія мови. Аналізується мова в людині та людина в мові, ті звороти і вирази, які вона найбільш часто вживає, до яких у неї виявляється найвищий рівень емпатії. Людський інтелект, як і сама людина, немислимий поза мовою і мовною здатністю, як здатністю до творення і сприйняття мовлення. Мова втручається в усі розумові процеси, створює нові ментальні простори. При цьому людина сприймає та інтерпретує навколишній світ відповідно до мовних норм того соціуму, до якого вона належить. Духовно-культурні пріоритети соціуму знаходять безпосереднє відображення в лексичній системі мови, у якій іманентно закладені відмінності у відображенні мовної картини світу.

Фразеологічні одиниці в іспанській мові ілюструють здатність у процесі комунікації відображати національну специфіку мови, тобто певні ознаки, що безпосередньо чи опосередковано відображають лінгвістичні особливості, властиві носіям мови [72].

Семантика фразеологізмів з національно-культурним компонентом в іспанській мові ґрунтується на національно орієнтованих формах вираження. Народне образне уявлення може зазнавати змін і перетворень, але залишається основоположним компонентом фраземної семантики, що входить складовою частиною до іспанської національно-мовної картини світу. При цьому, в іспанській мові фразеологічні одиниці з національно-культурним компонентом можуть уживатися як у прямому, так і в переносному значенні, а пов'язані з ними асоціації ґрунтуються на віковічних традиціях певного етносу [4, с. 8].

Фразеологічні одиниці є справжньою оздобою мови, вони являють собою невід'ємний елемент передавання як емоційно-психологічного стану людини, так і

ідентичності нації за допомогою мовних засобів. Фразеологізми, як мовні одиниці, відображають специфіку світосприйняття певного народу. Саме тому в іспанській мові позитивного або негативного символічного значення набувають фразеологічні одиниці з національно-специфічними елементами[63, с. 31].

Фразеологічне багатство іспанської мови можна розділити на фразеологізми, які поповнюються і змінюються на основі власних ресурсів, за внутрішніми законами розвитку мови, і ті, що поповнюються на основі прямого запозичення і калькування, пристосування їх до граматики і лексичного складу іспанської мови [49, с. 179].

Поширені в іспанській мові фразеологізми інтернаціонального типу: кальки з давньогрецької і латинської, часом й зі східних мов, в тому числі і біблійного походження. Виходячи зі сказаного вище, виділимо національні, споконвічно іспанські, і запозичені фразеологічні одиниці з ономастичним компонентом.

Як національні, так і запозичені фразеологічні одиниці, в складі яких є антропоніми, мають свої джерела виникнення. Серед національних фразеологізмів виділяються стійкі поєднання народно-розмовного характеру, творцем яких є іспанський народ. Джерелом їх виникнення є звичаї, повір'я, легенди, казки, пісні, історія та звичаї іспанців. Багато з них використовується в побутовій сфері, вони також широко відображені в творах художньої літератури. Так, наприклад, *“ser lacarabina de Ambrosio”* («бути абсолютно марним – п'яте колесо у возі»). Легенда свідчить, що Амбросіо був фермером, який жив в Севільї на початку дев'ятнадцятого століття. Оскільки сільськогосподарські питання йшли у нього неважливо, він втомився жити погано і вирішив податися в гори грабувати людей, будучи озброєним тільки карабіном. Але так як люди, на яких він нападав, знали його як хорошу людину і сприймали все в жарт, він визнав винною в цьому свою стару гвинтівку. Образ доброго бандита, який викликає не страх, а сміх, не раз з'являвся в казках і легендах [67, р. 262].

“Más enamorado que Macías” (закоханий більше, ніж Масіас). Цей вислів вживається по відношенню до чоловіка, який пристрасно закоханий в жінку. Масіас (на прізвисько el Enamorado – «закоханий») – галісійський трубадур, один з

останніх і найбільш відомих середньовічних поетів Галісії, живу другій половині XIV століття. Будучи щитоносцем при дворі іспанського гранда, він закохався в одну з придворних дам і оспівував їй віршах; розгніваний чоловік поскаржився його сюзерену, який наказав закрити співака в темницю, але так як Масіас і там продовжував оспівувати свою любов, то був убитий. Його вірші настільки сильні, що ім'я Масіаса вже в середині XV століття було синонімом «вірного коханця». Про нього створено багато легенд, ім'я трубадура часто згадується в багатьох творах іспанської літератури.

“*Ser más feo que Picio*” («дурний (дурна), як смертний гріх»). Ми використовуємо цей вираз, коли хочемо підкреслити чиюсь потворність. Легенда свідчить, що Пісіо був шевцем, який жив в Гранаді в першій половині дев'ятнадцятого століття. Нещасний швець був засуджений до смерті, мабуть, помилково, і хоча указ про помилування прибув вчасно, занепокоєння і страждання, які відчував Пісіо в очікуванні кари, стали причиною того, що у нього випало волосся і на обличчі з'явилися жакливі прищі. Відкинутий суспільством через своє каліцтво, Пісіо закінчив свої дні в глухому селі Сьєрра-Невади [49, с. 179; 69].

“*LafieraCorrupia*” (досл. звір корупія) – так називають запальну, дратівливу людину з дуже поганим характером: “*Tencuidado con Juan, porque cuando se enfada se pone hecho una fiera corrupia y no se sabe cómo va a reaccionar*” [90] («Стережися Хуана, тому що коли він сердиться, то стає лютишим, як звір, і ніхто не знає, як він далі буде реагувати »).

“*FieraCorrupia*” – легендарне чудовисько, імовірно з Галісії або Леона, пов'язане з часами язичницьких культів. Народна традиція зображує його у вигляді дракона і приписує всілякі звірства і, таким чином, створюється загальна оцінка поганої, злої людини, запальної і дратівливої.

“*Ya viene Martinico*” (досл. уже йде Мартініко). Добрий домовик Мартініко – це персонаж іспанської міфології, переважно поширений в Андалузії і Кастилії. У Кастилії цей домовик є частиною деяких будинків, які іноді пустують, дратують членів сім'ї, ховають їх речі, шумлять, гасять світло, але, незважаючи на це, коли у сім'ї виникають якісь проблеми, вони завжди допомагають в їх вирішенні. В

Арагоні він відповідає за сновидіння, тому, коли діти хочуть спати, зазвичай говорять: «ось іде Мартініко» [76, р. 502].

Вираз “*Llamara Cachano condostejas*” («марно волати про допомогу») є синонімом складної або марною речі. Згідно з легендою, жив у селі Алькоркон, недалеко від Мадрида, гончар по імені Качано. Він був майже зовсім глухим, але мав рідкісну здатність чути шум, який виробляють розбиваються горщики. Таким чином, коли хтось глухий до ваших молитв, потрібно вдаватися до такого ж способу, що і односельця Качано: битись один об одного головами в надії бути почутим.

Широко вживаються в складі фразеологізмів, прислів'їв і приказок імена святих християнської церкви: *Santiago* – Сантьяго (Святий Яків) – покровитель Іспанії: “*¡Santiago y cierra España!, ¡Santiago y a ellos!*” – Вперед! Ура! В атаку! Бий їх [86, с. 680], *San Martìn!* – святий Мартин: “*Acadacerdole llegasu San Martìn*” – всьому приходить кінець; *San Bernardo, San Lorenzo* – імена святих Бернардо і Лоренсо містяться у виразах “*comer consalsade San Bernardo*” (досл. їсти з соусом Святого Бернардо) і “*asarse como San Lorenzo*” (досл. жаритись, як Святий Лоренсо), які означають, відповідно, «їсти зі звірячим апетитом, їсти будь-яку їжу» і «страждати від спеки». Фразеологічні одиниці “*ir en el coche de San Fernando*” (San Francisco), “*ir en caballo de San Francisco*” означають «йти пішки».

Особливо багато фразеологізмів пов'язано з ім'ям святого Петра: “*biense está San Pedro en Roma*” (добре святому Петру в Римі) – від добра добра не шукають; “*las de San Pedro*” – сльози; “*como San Pedro*” (як Святий Петро) – лисий; (*Estimado*) “*como San Pedro en Roma*” (шановний, як Святий Петро в Римі) – грізний “*tomarel café con San Pedro*” (досл. пити каву зі святим Петром) – видавати себе не за ту людину; “*¡Que lo haga San Pedro!*” (Нехай це робить святий Петро) – мовної акт відмови (я цього робити не буду) [46, с. 89].

Дуже образні і національно специфічні ідіоми – порівняльні обороти з *como* («як») і *más que* (більше за). У них часто відображаються глибоко народні уявлення про біблійних персонажів і святих: “*como marrano de San Antón*” – харчуватися святим духом; “*como el perro de San Roque*” – базіка, торохтіяка; “*como la capade San Martìn*” – рваний, подраний одяг; “*como San Martìn*” – останню сорочку з себе зніме;

“comoelaguaporSanJuan” – не на часі; “*comoelborricodeSanVicente*” – дуже розсіяний; “*caercomoSanJuanaveinticuatro*” – припасти в самий раз; “*másflacoqueelSanJerónimodeMayo*” – шкіра та кістки [46, с. 90].

Прізвища і прізвиська, які входять до складу народно-розмовних фразеологізмів, називають відомих осіб Іспанії, пов’язаних з різними історичними подіями: Дієго Перес де Варгас (*Machuca*), Хуан де Варгас, Антоніо Барсело, Педро І Санчо, капітан по імені Арана або Аран.

“*SercomolaespadadeMachuca, quequeibraynocorta*” (досл. як меч Мачуки, який трощить, а не рубає) – вживається по відношенню до переможця. Мачука («Крушитель») – прізвисько, яке заслужив Дієго Перес де Варгас в битві при Херес-де-ла-Фронтера в ході так званої «Великої Реконквісти». На початку 1231 року син короля Фернандо III, інфант Альфонсо рушив в похід проти мусульман.

Перед боєм дон Альваро Перес де Кастро «Ель Кастельяно», який командував авангардом, вказав своїм воїнам, що відступати нікуди і що від їх рішучої атаки буде залежати результат бою. Першим же ударом кастильці перекинули маврів. У перших рядах билися брати Гарсія Перес де Варгас і Дієго Перес де Варгас. Дон Дієго наносив удари ворогам з такою люттю, що його спис зламався. Тоді він відламав у дуба великий сук і продовжив ним бити маврів. Захоплений його діями, граф Альваро Перес вигукнув: «Так, Дієго, так! Круши, круши! (ісп.: “*machuca, machuca!*”)». Від слова «трощити» (ісп. – «*machacar*») і пішло прізвисько Дієго Переса – Мачука, успадковане його нащадками [76].

Вираз “*quevieneVargas*” (досл. зараз прийде Варгас) використовують, щоб лякати неслухняних дітей ім’ям судового виконавця Хуана де Варгаса, відомого особливою жорстокістю під час правління короля Філіпа II.

Приказка “*máscélebrequeBarceló porlamar*” (досл. більш знаменитий, ніж адмірал Барсело) означає бути сміливішим або більш відомим, ніж контр-адмірал Антоніо Барсело. Антоніо Барсело (1717-1797) – знаменитий іспанський корсар, який бився з арабськими піратами і англійцями на Середземному морі, винахідник канонерок. Його військові подвиги принесли йому легендарну славу.

Вираз *como Pedro por su casa* (в Арагоні більш споживані *“é intrase como Pedro por Huesca”*—«Вести себе в чужому домі дуже фамільярно і вільно, поводитися, як в своєму будинку, вести себе безпардонно»), ймовірно, походить від завоювання Уеска в 1094 році королем Педро I Санчо, який, ставши королем Арагона і Памплони, продовжив завойовницьку політику [49, с. 180; 67].

Фразеологізм *“parecer el capitán Araña”* (*“como el capitán Araña, que embarcó latro payse quedó encasa”*) (досл. як капітан Аран, який зібрав військо, а сам залишився вдома) – застосовується для критики дій тих, хто спонукає інших брати участь в ризикованих підприємствах, а сам залишається осторонь. Цікава історія походження цього фразеологізму: в кінці XVIII століття морський капітан на ім'я Арана або Аран, баск або португалець, розбагатів шляхом залучення добровольців з іспанських прибережних міст для боротьби з повстанцями в країнах Латинської Америки. Сам же він залишився на землі і ніколи більше не робив морських подорожей [90].

Ряд фразеологічних одиниць іспанської мови містить в своєму складі імена історичних діячів, відомих як в Іспанії, так і в усьому світі. Так, ім'я видатного теолога і математика XVI в.

Педро Сіруело використовується для позначення високоосвіченої, розумної людини: *“saber más que el maestro Ciruelo”* (досл. знати більше, ніж маестро Сіруело). За іронією долі фраза *“el maestro Ciruela que no sabe leer y pone escuela”* (досл. маестро Сіруела, який не вміє читати, / є / директором школи—«Абетки не знає, а читати сідає») позначає малоосвічену людину, а лема *«нічого спільного з попереднім виразом»*. Йдеться про людину, яка прагне дати урок кожному з питання, в якому він сам нічого не розуміє: «професор кислих щів» [69].

Імена деяких тореадорів стали настільки популярні, що увійшли до фразеологічного фонду іспанської мови: так, фразеологізм *“tener más valor que El Guerra”* (досл. бути сміливіше самого Герри) мотивований ім'ям легендарного матадора XIX століття і характеризує надзвичайно мужню людину [76].

Також для вираження етичної оцінки «хоробрий» використовується власна назва знаменитого своєю сміливістю тореро Мануеля Гарсія Куеста на прізвисько Еспартеро: “*tener más valor que El Espartero*” (досл. мати більше мужності, ніж Еспартеро), названого так на честь відважного генерала Балдомеро Еспартеро, який воював проти карлістів.

Хитрість і кмітливість асоціюються з ім'ям власним віконта Кардон, який зберіг собі життя своєчасною втечею з королівського двору Педро IV Арагонського (XIV ст.) після проваленої спроби перевороту: “*más listo que Cardona, saber más que Cardona*” (досл. бути кмітливим / хитріше за Кардона – «хитрий як чорт; спритник, пройдисвіт») [34].

Не можна не відмітити іспанські фразеологічні одиниці з національно-специфічними елементами книжкового походження, які пов'язуються з певним художнім твором іспанської літератури. Виявлені фразеологізми з'явилися завдяки Тірсо де Моліне, Х. Сорільє, М. Сервантесу: дон Жуан, Дон Кіхот, Санчо Панса [71; 83; 85].

Дон Хуан (дон Жуан), підступний спокусник, порушник моральних та релігійних підвалин, головний герой драми іспанського письменника Тірсо де Моліна «Севільський бешкетник, або кам'яний гість» (1625) [83], а також п'єси Хосе розкидався «Дон Хуан Теноріо» (1849) [85].

і багатьох інших театральних і музичних творів, став синонімом невтомного шукача любовних пригод у багатьох культурах, формуючи гендерну оцінку чоловічої поведінки: “*ser un donjuan / tenorio*” (досл. бути дон Жуаном) [69].

Безсмертний твір М. Сервантеса «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот Ламанчський» [71], що оповідає про пригоди мандрівного лицаря Дон Кіхота, стало джерелом безлічі асоціативних образів, включаючи оціночні номінації. Наявність, надмірне благородство і доброта Дон Кіхота відображені негативній інтелектуальної оцінці «дурний, наївний ідеаліст»: “*ser un quijote*” [69]. В українській літературній традиції ім'я головного героя безсмертної книги Сервантеса є синонімом позитивно-етичної оцінки: благородний, великодушний,

справедливий, в іспанському ж – превалюють інші семантичні ознаки: “*se porta como un quijote*” означає «поводиться, як дурень, втручається в чужі справи» [34].

Слід зазначити, що існує ряд так званих інтернаціональних фразеологізмів з власними іменами. Цю групу складають фразеологічні одиниці, які з’явилися на міфологічному, біблійному або іншому всім відомому історичному матеріалі.

Велику лінгво-історичну інформативність має антична міфологія. Як елемент загальноєвропейської культури античні міфоніми мають інтернаціональний характер. Когнітивний ореол античних міфонімів схожий в різних мовах в силу єдиного джерела, але їх актуалізація тривала на основі конкретних європейських мов, і вибір комунікативно-значущих компонентів їх семантики визначається інтенціями автора [49, с. 181].

У фразеологізмах античного походження використовуються особисті імена персонажів античних міфів (“*Cuerno de Amaltea*” – як з рогу Амальтеї; “*flecha de Cupido*” – стріла Амура (Купідона); “*lazos de Himeneo*” – узи Гіменея; “*los jardines colgantes de Semiramis*” – сади Семіраміди; “*hilo de Ariadna*” – нитка Аріадни) і топоніми (“*Cartago debe ser destruida*” – Карфаген повинен бути зруйнований; “*pasar el Rubicón*” – перейти Рубікон) [95].

Оніми біблійного і євангельського походження – це особисті чоловічі та жіночі імена: Адам, Бог, Богородиця, Господь, Ірод, Іуда, Каїн, Лазар, Понтій Пілат (“*Todos somos hijos de Adán*” – починати від Адама; “*¡Dios nos tenga en su mano!*” – нехай Господь допомагає; “*Más malo que Caín*” – гірше, ніж Каїн; “*andar (ir) de Herodes a Pilatos*” – відсилати від Понтія до Пілата) [95].

Досить часто у запозичених фразеологізмах використовуються семантично пов’язані з онімами отономастичніе прикметники, які є ядром фразеологічного значення, так як містять в собі багату позамовну інформацію: “*la espada de Damocles*” – Дамоклів меч; “*las cuerdas de Augias*” – Авгієві стайні; “*Columnas de Hércules*” – Геркулесові стовпи; “*el talón de Aquiles*” – Ахіллесова п’ята; “*el trabajo de Sísifo*” – Сізіфова праця; “*arpa eolia*” – Еолова арфа; “*el juramento de Aníbal*” – Аннібалова клятва; “*victoria de Pirro, victoria pírrica*” – Піррова перемога [95].

Найбільш численну групу складають фразеологізми з компонентом-біблеїзм. Вони утворюють окремий пласт фразеологічних одиниць. Одиниці цього типу, як правило, не запозичувалися однією мовою з іншого: в кожній мові відбувався відбір із одного загального джерела – з Біблії. Однак важливо враховувати особливості цього релігійного тексту, основною рисою якого є здатність до символічного переосмислення. В цілому біблійна символіка інтернаціональна, перш за все, це ім'я-символ, навколо якого виростає фразеологічна одиниця, формуються міжмовні паралелі. Однак у одного і того ж біблійного імені в різних мовах спектр конотацій і супутніх значень може відрізнятись або взагалі бути відсутнім, що веде до відмінностей і в значенні самої одиниці [56].

Як зауважує Н. Мед, іспанська мовна свідомість по-своєму переробляє поняття, пов'язані з релігією, іменами святих, біблійними і церковними реаліями, виділяючи в них свої власні префразеологічні аспекти. Так, з ім'ям Ісуса Христа можуть асоціюватися уявлення про недоглянуту, неохайну людину, покриту ранами, що кровоточать, синцями, подряпинами, і, отже, формується негативна естетична оцінка: “*estar hecho un Cristo*” (досл. бути схожим на Христа). Такі уявлення пов'язані не стільки з євангельськими сюжетами, скільки з зображеннями виснаженого, стікаючого кров'ю, ледь прикритого рваним одягом Христа на процесіях Святого Великоднього Тижня [34].

Специфіка іспанської фразеології, що включає ім'я Христа (*Cristo, Jesús, Jesucristo*), в тому, що в ній міститься багато утворень: вигуки *¡Jesús !, ¡Jesucristo !, ¡Cristo !, ¡Santo Cristo !, ¡Jesús, Dios mío !, ¡Jesús, María y José !, ¡Jesús mil veces!* можуть супроводжувати широку гаму почуттів – від скарги і подиву до переляку і полегшення. Крім того, вигук *¡Jesús!* вимовляється, коли хтось чхнув (відповідає українському «Будьте здорові!») [46, с. 86].

У словнику М. Молінеро зафіксований ряд виразних фразеологізмів: “*como a un Cristo (a un santo Cristo) dos pistolas*” «як Христу два пістолети», тобто не підходити, чи не паруватися; “*como Cristo con los mercaderes*» «як Христос з торговцями», тобто непримиримо; “*donde Cristo dio las tres veces*” – дуже далеко;

“*poner a alguien como un Cristo*” – образити, забруднити, обійтися погано; “*armarse la de Dios es Cristo*” – влаштувати скандал [93, p. 132].

Цікаво сформувалися в різних мовах символічні переосмислення імені Адам. В українській мові компаратив як *Адам* зазвичай супроводжується прикметниками *голий*, що відсилає до біблійних сказань про Адама і Єву. Зовсім інший образ даного персонажа в іспанській картині світу. З іспанським ім'ям *Adán* пов'язані наступні конотації: брудний, нечепурний, неохайний чоловік (“*ser un Adán*”; “*hombre, estás hecho un Adán*”; “*Manuel es el típico Adán, se viste mal y no se cuida nada*”) – «Мануель – типовий Адам, він погано одягається і ні про що не піклується» [94, p. 36]). Як видно з наведених прикладів, в іспанській лінгвокультурі відбулося переосмислення першолюдини і її наготи: нагота стала сприйматися не як відкритість і початок всього, а як неорганізованість, неохайність. Крім цього значення в словнику іспанського аргю слово *Adán* має й інший сенс – *droga, tipo de éxtasis, sintético, de bajo coste* (наркотик, вид екстезі, синтетичний, дешевий) [94, p. 36]). Ім'я ж прародительки Єви вживається у виразі *hijas de Eva* (дочки Єви) для позначення жінок взагалі; крім того, *eva* на молодіжному жаргоні – різновид наркотику [94, с. 326].

Важливо відзначити той факт, що саме власна назва є символом і існує в мові із закріпленим за ним багажем і характеристиками образу. Наприклад, в іспанській та українській мовах існує фразеологічна одиниця *поцілунок Іуди* – “*beso de Judas*” зі значенням – зрадницький вчинок, лицемірно прикривається проявом любові, дружби. У словнику аргю з'являється особливе значення у слова *Judas*, вживаному на його символічному переосмисленні – “*mirilla de la celda o circuito de control por televisión manejado por los funcionarios para vigilar a los presos*” (досл. глазок в камері або телевізійна система контролю, керована служителями з метою спостереження за ув'язненими) [94, с. 451].

В цілому досить часто біблійні імена в іспанській мові є носіями інших конотацій в порівнянні з українською мовою. Так, ім'я Магдалини в свідомості української людини, в першу чергу, пов'язано з гріхом і з каяттям в гріху. Фразеологізм *розкаювана Магдалина* – про те, хто жалісливо кається у своїх

вчинках, заснований на євангельській історії про Марію Магдалину, яка була зцілена Ісусом, який вигнав з неї бісів, і розкаялася у своєму розпусному житті, ставши однією з його вірних послідовниць. В іспанській же мові компаратив “*soto una Magdalena, “llegó hecha una Magdalena”* («невтішно плаче», «прийшлаповністю заплаканою») вживається по відношенню до того, хто дуже сильно плаче і заснований на іншійєвангельській ситуації, коли Марія Магдалина оплакувала Ісуса після зняття його з хреста[49, с. 183].

Отже, той факт, що фразеологізми з компонентом-біблеїзм є запозиченнями з одного джерела, не позбавляє їх національної специфіки і самобутності, оскільки в кожній мові вони набувають особливі коннотативні смисли, часто є відображенням історичного, духовного і морального шляху становлення і розвитку цієї спільноти.

Ще одним з ключових концептів національної культури є колір. За ним стоїть світ образів, метафор, система ціннісних установок, соціальних відносин. Цей концепт має багаторівневу структуру, переплетену з іншими концептами і ознаками. Колір – це образ, символ, це мова, яка співвідноситься з простором і часом. Він пов’язаний зі стихією і природою, з такими поняттями, як щастя, горе, любов, краса, життя, смерть. Колір виступає в якості соціального параметра, відображає естетичні та моральні цінності, укладає в собі можливості як логічного, так і чуттєво-образного пізнання країни. Колір як засіб вираження присутній в масовій свідомості і на підсвідомому рівні.

З давніх часів у того чи іншого народу складається певна гамма улюблених кольорів. Формуючись протягом історії, кольори набувають національного характеру, вони зрозумілі і традиційні, відповідають характеру і темпераменту народу, нації[2, с. 142].

Колористика є частиною мовної картини світу. Неможливо при цьому чекати чіткої ідентичності різних народів: відмінності очевидні, оскільки культурні та історичні традиції іспанського народу важко назвати схожими з традиціями іншого народу. Специфічними рисами представників романської культури, в нашому випадку іспанців, є їх психоемоційна експресивність та спонтанність у проявах душевного настрою [87]. Усі ці якості спостерігаються у розумінні символіки

кольору даними народами. Адже є країни, національно-культурний образ яких сприймається крізь призму кольору. Іспанія – найяскравіший тому приклад.

У створенні національного образу Іспанії колір бере активну участь як засіб пізнання і осмислення картини світу, фіксує унікальну інформацію про навколишню природу, своєрідність етнічного шляху народу, його етнічних традицій, особливостях художнього бачення тощо [2, с. 142].

Своєрідний дуалізм завжди присутній в Іспанії – співіснування святкового і одночасно трагічного, комічного і серйозного, життя і смерті. Про це говорить багато чого: ритуал кориди і виконання фламенко; скорботні релігійні процесії і яскраві, які межують з язичництвом, карнавальні свята; традиції народних звичаїв; сторінки історії; літературні герої, які страждають меланхолією і одночасно уособлюють радість, любов і повноту буття у всіх своїх проявах [2, с. 142-143].

Це країна, за словами Федеріко Гарсії Лорки, де «століттями співають і танцюють»[17, с. 342].

Фразеологізми, значення яких пов'язане із повсякденним життям іспанців є надзвичайно цікавими для тих, хто вивчає іспанську культуру, адже вони демонструють цілісну картину буття іспанського народу в певний період його життя. Саме через побут, звичаї та повсякденне життя найяскравіше проявляється менталітет нації та її світогляд. Ця група фразеологізмів найближче торкається народу у його щоденній життєдіяльності [41, с. 191].

Так, у іспанській лінгвокультурі використовується лексема *rojo*, яка має значення червоний та синонімічним варіантом якої є позначення кольору *colorado* [73]. Саме червону мулету "*muletaroja*" використовує тореадор під час кориди "*rojo* як символ крові". Червоний колір використовується також в одязі та деталях "*faldaroja, florroja en el pelo*", наряду танцівниць фламенко "*batadecolaroja*", "*rojo*" як символ пристрасті, любові, темпераменту [66, с. 248; 92, с. 55].

Також символічним для іспанської лінгвокультури є і жовтий колір "*amarillo*", який є символом сонця, тепла, весни і квітів "*genista hispánica amarilla*". Даний колір разом із червоним є кольором іспанського прапора, символічне значення кольорів якого уходить коріннями у наступну легенду: один з королів Арагона, бажаючи

мати власний прапор, зупинився на прапорі із гладким золотим полем “*amarillo – золото*”, по якому він провів два пальця, занутивши їх у кубок свіжої крові тварин “*rojo як символ крові*” [75, с. 172]. Іншим прикладом використання жовтого кольору в іспанській мові є “*ungüento amarillo*”, що в перекладі українською означає – «ліки на всі випадки життя, панацея»; “*ser amarillo*” – «бути боягузом».

Жовтий колір є дуже сприятливим, він символізує мудрість, терпіння, досвід, владу. Жовтий – колір золота, який у стародавні часи сприймався як застигле сонячне світло. Це значення жовтого кольору відображається у фразеології й іспанської мови. Порівняймо: “*amarillo como la cera*” (“*o como un muerto*”), “*más amarillo que la epidemia*”; “*como el ungüento amarillo*” (“*que para todo sirve y para nada aprovecha*”); “*demonio amarillo*”; “*ponerle de verde y amarillo a uno*”; “*en amarillos aprietos*”; “*bandera amarilla*” [88; 92].

Неможливо залишити без уваги й позначення кольору negro/чорний. Багато негативних емоційних станів та відчуттів людини можуть бути виражені саме через чорний колір (“*negro/a*”): “*ponera alguien negro*”, що в перекладі на українську означає: *вивести з себе*; “*estar negro con*” – *бути похмурим*; “*suerte negra*” – *важка доля*, “*sobre negro no hay tinta*” – *горбатого могила виправить* “*estorbarlo negro*” – «*бути неграмотним*» [91].

Кольором чистоти є, як відомо, є білий колір: “*dejar en blanco*” – «*обвести навколо пальця (обдурити)*»; “*mirlo blanco*” – «*біла ворона*»; “*depunta en blanco*” – «*як на весілля (бездоганно)*».

Кольором чистоти є не тільки білий, але й синій колір, саме тому Діва Марія зображена з голубим покривалом. У зв’язку з цим пояснюється існування такого фразеологізму як “*puro como el azul del cielo*”, що в перекладі українською означає «*чистий як синє небо*». В іспанській лінгвокультурі порівняння такого типу відображають особливості менталітету іспанців, їх повага Діви Марії, особливості релігійного виховання, в якому особливою якістю була цнотливість і чистота дівчини [44, с. 11-12; 88; 89].

Як вже зазначалось, символіка кольору мотивується в національній мовній картині світу особливостями світосприйняття, ментальністю і комунікативною прагматичністю носіїв мови [41, с. 195].

Фразеологізми прямо пов'язані з культурою, ідеями та формою життя суспільства, мають культурно-лінгвістичний статус. Дуже часто фразеологізми є новими метафорами, які мовці утворюють спонтанно, базуючись на добре їм відомих культурних джерелах. Таким чином, для того щоб розуміти фразеологізми певної мови, необхідно пізнати культурний універсум мовців та їх бачення світу через метафоричні відповідності.

Фразеологічні знаки зазвичай прозорі, вмотивовані, стилістично забарвлені. З часом фразеологізм може втратити свою вмотивованість, так як забувається метафоричний зв'язок, тобто втрачається оригінальне значення, від якого бере початок метафора. Так, наприклад, слово "*embolado*" багатьма іспанцями сприймається як «*нецікава, невдячна справа, яку хтось змушений робити*», в них це поняття уже не асоціюється з "*toro embolado*" – биком, на роги якого під час кориди вдягалися дерев'яні кулі, що зменшувало небезпеку, хоча разом з тим ефектність і драматизм бою та блиск тореадора.

Метафора відіграє основну роль у концептуалізації дійсності, тобто в організації, узагальненні людського досвіду, сприйнятті світу. У метафорі наявні ознаки, які закодовані в системі культурних знань, вірувань і цінностей народу. Це такий спосіб мислення про світ, який використовує знання, здобуті раніше, для осягнення нових [78, с. 845].

Таким чином, створені на протязі всієї історії людства фразеологізми з використанням символіки кольору відображають національно-культурний компонент Іспанії та наповнюють експресивні утворення, порівняння тощо. Усталені фразеологізми стали невід'ємною частиною мовлення іспанців. Вони охоплюють широку тематику, презентують особливості культури, звичаїв, традицій та досвіду, набутого народом на різних етапах його існування.

Фразеологічні одиниці можуть відрізнитися національною своєрідністю, здатні створити фразеологізми, що накладаються на властиві багатьом мовам

структурно-семантичні моделі і тому мають інтернаціональні ознаки. Розгляд фразеологічних одиниць іспанської мови на тлі історичного, політичного і культурного розвитку країни забезпечує більш глибоке проникнення в сутність цих одиниць, глибоке розуміння образу, який покладено в основу фразеологізму. Ономастична фразеологія має яскраво виражену національну специфіку. За допомогою фразеологічних одиниць з ономастичним компонентом можна дізнатися багато цікавих фактів про традиції та звички того або іншого народу, про його історію. Без знання культурно-історичного контексту неможливо правильно інтерпретувати їх смисловий та образний зміст. За допомогою фразеологізмів правдиво змалюється життя іспанців, їх національно-культурна самобутність.

3.2. Особливості перекладу українською мовою іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами

Переклад фразеологізмів завжди породжував надзвичайну зацікавленість усіх, хто під час роботи буває вимушений робити переклад стійких словосполучень. Стійкі порівняльні звороти, які називаються компаративними фразеологічними одиницями, окремо постають в іспанській фразеології. У статтях іспанських дослідників Кармен Наварро, Педро Альвареса де Мірандо, Хосе Мільона та інших досліджуються питання, пов'язані із способами перекладу фразеологічних порівнянь або ідіом, що виявляються максимально лексиколізованими зворотами мови, які здебільшого не мають ніякого зв'язку із значенням їх членів. Ідіоми часто включають слова, невідомі та незрозумілі сучасним носіям [80, с. 15-17].

При перекладі таких фразеологізмів іноді буває легко знайти мотивацію, яку набув той чи інший вислів, якщо він тісно пов'язаний з реальністю. Інколи це не так легко зробити тому що походження і мотивація фразеологізму спирається на народний менталітет, пов'язаний з історичними подіями чи географічними назвами, походження яких ховається у темряві народних висловів.

Порівняння складають окрему групу у фразеології. Ці словосполучення найбільш рясно відображені у будь-якій мові, особливо в іспанській. Вони виникають під час порівняння схожості двох або більше явищ. Це один з найвиразніших та найпрекрасніших засобів, щоб лінгвістично натякнути на ту чи іншу характерну рису або якість предмета чи людини, яка виникає у свідомості співрозмовника (письменника) під впливом його власної фантазії [84, с. 124-125].

В. Виноградов вважає, що перекладачеві необхідно знайти смислову, експресивну і функціонально-стилістичну відповідність фразеологізму мови оригіналу, а не намагатися відтворити внутрішню форму фразеологізму. У мові перекладу можуть простежуватися наступні випадки.

У мові перекладу фразеологізм є ідентичним фразеологізму оригіналу, тобто має те ж значення, ту ж стилістичне забарвлення, внутрішню форму, тоді така пара фразеологізмів буде вважатися повними еквівалентами, відповідниками.

У мові перекладу є еквівалентна фразеологічна одиниця з близьким, подібним значенням, тим же стилістичним забарвленням і збігається за характером образності внутрішньою формою, що і в оригіналі; дана пара фразеологізмів буде вважатися неповним частковим еквівалентом.

У мові перекладу є стилістично еквівалентні фразеологічні сполучення з близьким значенням, але іншою внутрішньою формою. У мові перекладу є відповідні за своїм значенням і стилістичним забарвленням слова [15, с. 185-191].

На думку В. Виноградова, перекладач повинен прагнути до того, щоб перевести фразеологізм фразеологізмом. У тому випадку, якщо в мові перекладу не виявилось рівного за значенням або за стилістичним забарвленням фразеологізму, слід скористатися наступними прийомами – однословної відповідності, описового перекладу, калькування. Перший прийом можливий і необхідний тоді, коли в мові перекладу немає відповідного стійкого обороту або його стиль, експресивне забарвлення сильно різниться від обороту в оригіналі. Описовий переклад може привести до деяких стилістичних змін, хоча в цілому і не порушує художню адекватність перекладу в цілому. Калькування використовується дуже рідко. Вищесказане стосується розмовних, книжкових загальноживаних фразеологізмів.

Переклад спеціальної фразеології іноді може зазнавати інформаційно-стилістичні втрати. Жаргонні вирази часто передаються нейтральними словами і втрачають своє емоційно-експресивне забарвлення, через що спотворюється авторський стиль [15, с. 185-191].

Що стосується прислів'їв і приказок, то у них зберігається значимість образного змісту, внутрішньої форми. Перекладачеві необхідно передати як змістприслів'я, так і її метафоричний зміст. Для перекладу даних одиниць найчастіше використовуються наступні способи перекладу. Повна прислівникова відповідність використовується тоді, коли в мові перекладу є мостина, яка рівнозначна за змістом, функції і стилістичному забарвленню і збігається за образним змістом прислів'ї оригіналу. Часткове пословичное відповідність використовується, коли прислів'я мови перекладу рівнозначна за змістом, функції, стилістично забарвленням, але відрізняється своїм образним змістом від прислів'я оригіналу [60, с. 383].

Калькування – прислів'я відтворюється майже дослівно. Псевдоприслівникову відповідність застосовують, коли в мові перекладу немає відповідності, немає повного або часткового еквівалента. Перекладач передає прислів'я своїми словами, при цьому зберігаючи її сенс.

Щоб перевести компаративні фразеологізми, перекладачі використовують два прийоми: знаходять відповідний фразеологізм або калькують оборот оригіналу. При перекладі такі фразеологізми можуть втрачати свою національну своєрідність, але сенс, функції і стилістична адекватність зберігається [15, с. 196-197].

Для перекладу прислів'їв та приказок існує декілька способів. Якщо в мові перекладу відсутня необхідне прислів'я або приказка, то допускається її близька передача, яка буде зберігати її загальний зміст. Якщо в прислів'ї є характерні історичні факти або географічні назви, то не можна використовувати готові відповідності, які будуть суперечити національній обстановці оригіналу.

Щоб передати сенс прислів'я, приказки, допускається видозміна змісту окремих складових частин оригіналу, але вона не повинна приводити до збігу з уже існуючими в мові перекладу прислів'ям, приказкою.

При перекладі прислів'їв і приказок однієї мови використовувати існуючі прислів'я і приказки в іншій мові допускається, якщо в даних фразеологічних одиницях не йдеться про реалії і вони не суперечать змісту першотвору. Зауважимо, щов еквівалентах можуть бути незначні лексичні розбіжності, але вони не спотворюють загальний зміст висловлювання. Завдяки цьому типу перекладу точно передається забарвлення тексту.

Щоб досягти повноцінного перекладу змінних поєднань потрібно замінити слово, що не поєднується з іншим, або перебудувати вираз. Порівнюючи переклади з оригіналами, ми можемо спостерігати, що текст перекладу то звужується, то розширюється, то перебудовується по відношенню до оригіналу[58, с. 160-170].

В. Слепович при перекладі виділяє образні та необрідна фразеологізми.

Щоб перевести образні фразеологізми, існує кілька прийомів:

- використовуються відповідності, виражені абсолютними еквівалентами, в випадках, коли ці вирази – інтернаціональні;
- використовуються відповідності, виражені відносними еквівалентами, у випадку коли при збереженні значення іспанського виразу в українському варіанті спостерігаються відмінності;
- фразеологічні аналоги при перекладі прислів'їв, образних виразів;
- описовий переклад, якщо в українській мові немає відповідників[51, с. 72-78].

В. Слепович зазначає, що при перекладі національно забарвлених фразеологізмів дослівний переклад буде доречний тільки в тому випадку, якщо він зрозумілий носієві іншої культури[51, с. 132].

В. Комісарів виділяє три типи відповідностей, перший з яких характеризується повним збереженням всіх значень компонентів, згаданих вище. Для другого характерно те, що переносне значення передається за допомогою іншого способу, а інші компоненти значення зберігаються. Третій тип створюється за допомогою калькування іншомовної образної одиниці. Калькування дозволяє передати національно-етнічний компонент значення фразеологічних одиниць [29, с. 152-154].

Ці та інші точки зору говорять про різноманіття підходів до перекладустих оборотів. Але всі ці точки зору зводяться до того, що переклад фразеологізмів вкрай скрутний, в першу чергу, з огляду на національну специфіку даної мовної одиниці[60, с. 384-386].

Крім того, для досягнення максимальної адекватності під час перекладу фразеологізмів перекладач повинен вміти скористатися різними способами перекладу, які є не менш важливими під час перекладу фразеологічних одиниць з національно-культурним компонентом. Так, В. Виноградов зауважує, що під час перекладу таких фразеологізмів в основному використовують такі способи, як [12, с. 190-192; 40, с. 204]:

Переклад повним еквівалентним відповідником (мова, на яку здійснюється переклад, має такі самі значення, функції та стилістичні маркування, як і в мові оригіналу, тобто фразеологізми мають опиратися на ідентичні образи. Це можуть бути так звані інтернаціональні крилаті вислови з біблійних та міфологічних сюжетів: наприклад, *“libre como un pájaro”*, що в перекладі українською означає – «вільний як птах»; *“Más corre un caballo viejo que un burro nuevo”* – «Краще біжить старий кінь, ніж молодий віслук»; *“Gallina que no pone huevos, al puchero”* – «Курку, що не несе яєць, – в горщик», *“La espada de Damocles”* – «Дамоклів меч», *“Verter lágrimas de cocodrilo”* – «лити крокодилячі сльози»; абсолютні еквіваленти: *“Echar una ojoada”* – «кинути погляд», *“La amargura de la verdad”* – «гірка правда», *“Jugar con fuego”* – «грати з вогнем», *“Leer entre líneas”* – «читати між рядків»[47, с. 330].

Для перекладу цих фразеологізмів застосовано їх повний еквівалент в українській мові. Ці фразеологізми мають однакову семантику, компонентний склад і функціонально-стилістичні особливості. На наш погляд, переклад виконаний вдало. Адже завданням перекладача є не тільки трансляція на українську мову змісту фразеологізму, але й передача його образності і експресивності. Тому кращий спосіб перекладу фразеологізму – використання еквівалентної або варіативної відповідності, іноді допустиме калькування.

Фразеологічним еквівалентом називається така образна фразеологічна одиниця в мові перекладу, яка повністю відповідає за змістом та стилістичною спрямованістю фразеологізму в мові оригіналу і яка має один і той самий образ[47, с. 330].

Число еквівалентів в іспанській та українській мовах невелика, тому часто доводиться вдаватися до пошуку аналогів, фразеологічних одиниць, що передають ту ж смисл, але заснованих на іншому образі. З огляду на відсутність еквівалента іспанського фразеологізму в українській мові, перекладач підбирає йому аналог, побудований на іншому образі. Тобто змушений відмовитися від передачі оригіналу образу фразеологізму, його збереження і дослівний переклад був би незрозумілий українському читачеві,

оскільки тут простежується національна специфіка. Однак семантика українського фразеологізму в тексті перекладу відрізняється від семантики фразеологізму в тексті оригіналу. Запропонований перекладачем варіант не зовсім точний, однак може вважатися вдалим, оскільки він передає більшу частину інформації, закладеної в оригіналі[9, с. 3-4].

Переклад частковим відповідником – фразеологічні одиниці мови перекладу ідентичні мові оригіналу за змістом, функціями й стилістичним забарвленням, але відрізняється своїм образним значенням. Наприклад, “*arcadeNoé*” – «*Ноїв ковчег*»; “*bocadodeAdán*” – «*Адамове яблуко*» [12, с. 191; 40, с. 205], “*Pájarogordo, hombredecorpete*” – «*птах високого польоту*», “*Cubrirsedegloria*” – «*покрити себе славою*», “*Hacerleaalguieneljuego*” – «*грати будь-кому на руку*», “*Pescarenríorevuelto*” – *ловити рибу в каламутній водиці*»[47, с. 330].

Переклад за допомогою прийому калькування – в даний спосіб переклад відтворюється майже дослівно, але сам контекст вказує на те, що перекладач має справу з усталеним зворотом, відтворюваним за оригіналом. Слід зазначити, що якщо до складу таких усталених зворотів входять власні імена і реалії з колоритним національним забарвленням, але які не є екзотизмами для мови перекладу, то калькування таких висловів небажане, їх варто перекладати іншими відповідниками. Наприклад, “*QuiensefueaSevillaperdió susilla*” – «*Хто пішов до Севільї, той втратив*

свій стілець». Це означає *втратити свою чергу, свій шанс*. У країнах Латинської Америки ця одиниця використовується по-різному. У Колумбії–НЕСевілья, а Баранкіля: *Quien se fue para Barranquilla perdió su silla*. В Мексиці–Білья: *Quien se fue para la Villa perdió su silla*. Це залежить від топонімії в кожній іспаномовній країні [12, с. 191; 40, с. 205].

Калькування має вважатися одним з основних способів перекладу, так як необхідно зберегти образність фразеологізму, оскільки «фразеологічна одиниця виражає певну соціально-культурну реальність, яка не має нічого схожого з реальністю мови оригіналу».

Калькування, або дослівний переклад, вважають кращим зазвичай в тих випадках, коли іншими прийомами не можна передати значення фразеологічної одиниці в цілості її семантико-стилістичного і експресивно-емоційного значення, а з тих чи інших причин бажано довести основну точку зору образності читачеві.

Калькування можливо тільки тоді, коли дослівний переклад може довести до читача справжній зміст всього фразеологізму (а не значення складових його частин). Це можна здійснити, по-перше, щодо образних фразеологічних одиниць, головним чином фразеологічних єдностей, що зберегли досить свіжу метафоричність [47, с. 330].

Переклад «псевдоприслів'ям» – коли у мові перекладу взагалі не має жодного відповідника, і перекладач змушений задовольнятися тими відповідниками, які присутні в мові перекладу. У цьому випадку перекладач віднаходить можливість відтворити зміст фразеологізму без модифікацій або внести в нього деякі зміни образного значення, при цьому зберігаючи його зміст. Тобто у адресата має скластися враження, що цей крилатий вислів побутує в мові перекладу або що це запозичений фразеологізм, відтворений засобами рідної мови зі збереженням ознак мови оригіналу. Наприклад, “*El casamiento y el caldo, pelando*” (значення – «*Курку обскубують перед варкою, а чоловіка після одруження*») – *Хто рано одружується, той вік не натужитьься*; “*Hacerse unode garganta*” (значення – «*Пускати рулади*») – *Заливатися соловейком*».

Переказ фразеологізму – або описовий переклад, тобто коли мова перекладу не має необхідних відповідників і неможливо дослівно перекласти вислів. У цьому випадку фразеологізм зводять до тлумачення, пояснюючи його, при цьому він практично перестає існувати як самостійна мовна одиниця і немов розчиняється в контексті. На думку В. Виноградова, на перший погляд може видатися, що описовий переклад є свідченням недостатньої працьовитості перекладача або його обмежених творчих здібностей, однак варто зазначити, що в перекладі фразеологічних одиниць ніби змінюється свій стиль: в оригіналі це розмовні і навіть просторічні емоційно забарвлені звороти, а в перекладі їхній стилістичний потенціал дещо знижений, вони тяжіють до нейтрального, літературно-нормованого маркування [12, с. 191; 40, с. 205]. Наприклад, “*Hombre de armas tomar*” (дослівно це означає – «чоловік, який бере зброю»). Але даний переказ не передає точного значення. У цій ситуації потрібно опис значення одиниці: *чоловік, який здатний діяти*.

Прикладом описового перекладу можеслужити переклад наступної фразеологічної одиниці: “*Hombre de armas tomar*” (досл. чоловік, який бере зброю). Але даний переказ не передає точного значення. У цій ситуації потрібен опис значення одиниці: «*Чоловік, який здатний діяти*» [47, с. 329].

Тобто описовий переклад представляє лексичну заміну з додатками, тобто значення фразеологічної одиниці передається за допомогою вільних словосполучень з використанням пояснень, порівнянь, описів. До нього вдаються тоді, коли в мові перекладу відсутня еквівалент і аналог фразеологізму оригіналу. Іноді перекладачеві доводиться вдаватися до пояснень в силу відмінностей культурних і мовних реалій, щоб полегшити сприйняття тексту перекладу людьми іншої культури [9; 77, с. 14].

Іспанський дослідник Р. Гурільо висунув так звану вертикальну стратифікацію іспанських сучасних фразеологізмів, які вживаються у розмовній мові, він дає їм ще одне тлумачення, називаючи їх діастратичними різновидами [74, с. 170]. Але він вказує на те, що серед мовознавців та перекладачів не існує єдності в плані термінології, тобто одні і ті ж явища мають різні назви у різних авторів. Так, чеський іспаніст Й. Дубський дає їм назву «функціональні стилі», Містрік називає їх просто «стилями», Ласаро Карретер – «спеціальними мовами», Абад Непот –

«зворотами». Таким чином, звернемо увагу на розмовний стиль, оскільки саме цей стиль пропонує дослідникові широке коло зворотів мовлення, які рясніють елементами народного гумору, експресією, жвавістю, в якому існує той самий непомітний кордон між вже закріпленим значенням і новим, який тільки народжується. Крім того, цей стиль характеризується високим ступенем вживання. Сфера використання – усне буденне спілкування в побуті, у сім'ї, на виробництві. Основне призначення – бути засобом впливу й невимушеного спілкування, швидкого обміну думками, судженнями, оцінками, почуттями, з'ясування виробничих і побутових стосунків.

У багатьох випадках застосування таких виразів притаманне лише розмовному стилю, це стосується як до фразеологізмів, які містять в собі порівняння, так і до приказок, прислів'їв. Дуже часто вони вживаються як дуже корисний інструмент для вираження того, що на нашу думку, втілює саме те, притаманне людині: гумор і постійне прагнення до створення чогось нового. Це той стиль, який вирує гумористичним елементом, тісно поєднаним з експресивністю, метафоричним значенням, іронією, гіперболою, фамільярністю, емоційністю. Це стиль, який не має жодної соціо-культурної межі [82, с. 3-4].

Будь-яка людина може підтримати таку розмову про будь-що, користуючись тим варіантом народної мови, притаманної тій чи іншій місцевості, або соціокультурній ситуації. Так, знов посилаючись на автора словника арго, С. Саес, «двадцятирічний юнак, студент мадрридського університету, буде розмовляти інакше, ніж севільська п'ятдесятирічна жінка без освіти» [82, с. 2].

Більшість сучасних фразеологізмів, які містять порівняння, є спільними для носіїв мови, тобто загальнозрозумілими для жителів, як Іспанії, так і латиноамериканських країн. Французький дослідник Р. Жоржен у статті «Секрети стилю» зазначає, що порівняння взагалі існує як найдавніший і найяскравіший спосіб висловлення думки, а також, що цей спосіб є спільним і зрозумілим для співрозмовників [74, с. 31].

Серед дослідників іспанської фразеології існує термін «паніспанський». Наприклад, вислів “*tener más cojones que untoro*” («видавати себе за найрозумнішого»)

використовується і є зрозумілим для кожного в усьому іспанському світі. Деякі залишаються відомими і зрозумілими на всій іспаномовній території, незважаючи на те, що виникли і є характерними у якомусь окремому місці, наприклад, наступний вираз “*sermasagarradoqueun chotis*” означає «бути більш захоплюючим, ніж чотіс» (таку назву має мадридська мазурка).

Фразеологічні порівняння мають певну структуру:

- частина, яка порівнюється (*comparandum*): суб’єкт або явище, обумовлене текстом, передане шляхом порівняння;

- зв’язуючий елемент, тобто дієслово допоміжне (*ser, estar*) або специфічне (*beber, comer*);

- компаративна основа (*comparatum*), спільна для перших двох елементів, найчастіше буває виражена прикметником або іменником, напр.: “*tenermenosesoqueunmosquito*” (досл.: «мати менше мізків, ніж у комара»);

- формальний символ фразеологічного порівняння, який виражає відношення між елементами порівняння. В іспанській це *másomenos* (більше – менше), інколи *antesque* (раніше, ніж): “*antesquemetecomanlosgusanos*” (досл.: «раніше, ніж мене хробак з’їсть») або *comosi* (якби): “*correcomosilehubieranpuestouncohete*” (досл.: «біжить, якби йому ракету вставили»);

- порівняльна частина, тобто то, з чим порівнюється перший елемент.

Суб’єкт змінюється у залежності від контексту, хоча дотримується загальних законів функціональної позиції цього елемента у порівнянні: обов’язково їй повинен займати певний учасник. Наприклад, фразеологізм “*mandarmásqueFranco*” (досл. «командувати більше, ніж Франко») зобов’язує присутності агенту дії, людини або колективу: “*PeretandamásqueFranco*” (досл. «Пене командує більше, ніж Франко»).

Якщо компаративна база відсутня, межі між нею і зв’язуючим елементом втрачаються: “*estarcouinpitodelsereno*” – «нуль без палички, пусте місце».

Іноді в конструкції *másque* зникає останній елемент порівняння – зіставна частина, фраза залишається без закінчення, що відбудовується за рахунок вимови з підвищенням інтонації, напр.: “*AveMaría, qué chicomásfeo...*” (досл. «Мати Боже, яке страховисько...») [96, с. 12].

Зіставна частина є ядром фразеологічного порівняння, вона актуалізує й тлумачить суб'єкт і може бути виражена іменником, який означає сутність, людину: “*estarmástontoqueloshermanosCalatrava*” (досл.: «бути дурнішим, ніж брати Калатрава»).

Джерелом фразеологічних порівнянь можуть бути будь-які аспекти людського життя: повсякдення, побут “*sermásgordoqueunlechón*” (досл.: «бути товстішим за порося»), (“*estarcomounacocil*” – «почервоніти, як рак»), персонажі реальні та фіктивні (“*sermásviejoqueMaricastaña*” – «бути старішим за Марікастанью», мається на увазі стійке словосполучення “*lostiemposdeMaricastaña*” – українським еквівалентом якого є «за царя Гороха»; “*sermásfegoqueloshermanosCalatrava*” – «бути огиднішим за братів Калатрава», мистецтво, спорт (“*estarmásaburridoqueundomingosinfutbol*” – «бути більш нудним, ніж неділя без футболу»), назви літературних творів (“*sermáspesadoqueelQuijote*” – «бути більш незграбним, ніж Дон Кіхот») тощо.

Хоча визначення авторства фразеологічних зворотів, що містять в собі порівняння, є заскладним, подекуди дослідникові допомагає певний історичний контекст. Наприклад, у 90-х роках у всіх іспанських оселях спостерігалось повальне захоплення гумористичною телепрограмою, яка мала назву “*Genioyfigura*” (мається на увазі старий рефрен “*Genioyfigurahastalasepultura*” – «Горбатого і могила не виправить»), яка, завдяки своєму авторові, Чікіто де ла Кальсада, заповонила мову слухачів новим, цікавим і яскравим видом порівнянь, які пізніше увійшли в іспанську мову у якості фразеологічних зворотів, і ще й досі вживаються не тільки їх сучасниками, але й молодого генерацією. Їх імітують, надають їм нового сенсу, виявилось, що вони дуже живучі, завдяки своїй жвавості, веселому народному гумору, тісним зв'язком з повсякденністю, напр.: “*tenermenosgraciaqueunamonjabailandolamusicadeltelediario*” (досл.: «бути не таким незграбним, як монахиня, яка танцює під музику телесеріалу»). Ці вислови є настільки влучні й образні, що їх ще й досі використовують у засобах масової інформації – відомий ведучий програми, Флорентіно Фернандес, продовжував вживати їх протягом довгого часу.

Отже, дослідивши особливості здійснення перекладу фразеологічних одиниць з національно-культурним компонентом українською мовою можна зробити висновок, що їх переклад становить певні труднощі, тому що вони створюються згідно з синтаксичними моделями і не втрачають фразеологічного значення, хоча співвідношення між елементами, які входять в їх состав, не мають стійких форм.

Висновки до третього розділу

В цьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто питання семантики та символіки як національно-специфічного елемента у складі іспанських фразеологізмів. Встановлено, що національно-специфічний елемент фразеологічної одиниці зберігає семантичні зв'язки у мові та мовленні та завдяки цьому обґрунтовує значення фразеологізму. З'ясовано, що фразеологізми зазвичай поділяються на фразеологічні зрощення (мають найбільшу спільність елементів), фразеологічні єдності (відрізняються від зрощень вмотивованістю і чіткою образністю) і фразеологічні сполучення (відрізняються від фразеологічних єдностей тим, що одне зі слів вживається в прямому значенні). Їх переклад вимагає особливих прийомів: повний фразеологічний еквівалент (збіг з фразеологізмом мови оригіналу за значенням, лексичним складом і образом, стилістичним забарвленням і граматичною структурою), частковий фразеологічний еквівалент (містить лексичні, граматичні або лексико-граматичні розбіжності при наявності однакового значення і однакової стилістичної спрямованості), калькування (виправданий дослівний переклад, що дозволяє донести до читача живий образ фразеологізму мови оригіналу), обертональний переклад (пошук еквівалента, використовуваного для перекладу фразеологічної одиниці тільки в конкретному тексті), вибіркового фразеологічного еквівалента (вид перекладу, при якому з декількох існуючих еквівалентів вибирається один з найбільш придатних для конкретного контексту),

описовий переклад (переклад фразеологізму за допомогою вільного поєднання слів). В результаті проведеного дослідження було встановлено деякий взаємозв'язок між тим чи іншим типом фразеологізму і вибором того чи іншого прийому перекладу. В цілому, аналіз наведених прикладів фразеологізмів показав, що при їх перекладі найбільш вживаним прийомом перекладу є повний фразеологічний еквівалент.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеної роботи були отримані відповіді на питання, поставлені в рамках завдань дослідження:

1. Виокремлено національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць. На підставі проведеного дослідження встановлено, що фразеологічні одиниці тісно пов'язані з історією, культурою та традиціями його народу. Окремі їх лексичні компоненти відображають різноманітні сторони традиційного побуту, старовинні звичаї, повір'я, прикмети, передають з покоління в покоління культурний потенціал народу.

2. Досліджено роль та місце фразеологізмів як засобів вираження національної ідентичності. Встановлено, що фразеологія є фрагментом мовної картини світу, в якій відтворюється своєрідність нації, а фразеологізми – засобом вираження національної ідентичності. Майже всі складові національної культури країни є етномаркованими та специфічними, можуть мати різні конотативні значення. І задля того, щоб зрозуміти внутрішню логіку фразеологічних одиниць мало знати лексичне значення її складових, слід розуміти, який культурний код та чи інша лексема представляє.

3. Розглянуто поняття фразеологічної одиниці та її класифікацію в аспекті перекладознавства. Встановлено, що фразеологізм визначається як лексико-граматична єдність двох і більше нарізнооформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється у мові за традицією автоматично. З'ясовано, що усі фразеологічні одиниці, розподілені за структурним принципом. В основі їх класифікації лежить ступінь видозміни значення слова в різних синтаксичних і стилістичних умовах фразоутворення. Умовно їх можна класифікувати як такі, що утворені за моделлю словосполучення, та стійкі фрази, які мають будову простого або складного речення. Поєднання повнозначного слова з одним або кількома службовими словами також відносяться до фразеологічних одиниць.

4. Розглянуто методологію перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами. З'ясовано, що оскільки фразеологічні одиниці у своїй більшості мають національне забарвлення, вони не мають повного

відповідника в іншій мові. Тому перекладач повинен знати значення фразеологічної одиниці та його стилістичне маркування або визначити їх за словниками. Одним із головних критеріїв адекватності перекладу є точність відтворення концепту першотвору, що передбачає якісний підбір методів, засобів та стратегій перекладу. З усіх аспектів перекладу найголовнішим є мовний, оскільки саме завдяки мові, яка щедра на ідіоми, передається вся інформація, що міститься в оригіналі.

Встановлено, що одним із методів перекладу фразеологічних одиниць є перекладацький аналіз, тобто, аналіз форми і змісту фразеологічних одиниць перекладу у порівнянні з формою та змістом оригіналу. Чималу роль у забезпеченні адекватності перекладу відіграє метод оцінювання адекватності і соціолінгвістичні чинники, що визначають різницю в мовленні окремих груп носіїв мови. Під час перекладу, маючи справу з фразеологічними одиницями з національно-культурним компонентом, перекладач має не лише досконало володіти обома мовами, але й уміти розбирати стилістичні й культурно-історичні аспекти вихідного тексту порівняно з можливостями мови перекладу та її культури.

5. Продемонстровано семантику і символіку як національно-специфічного елемента в складі іспанських фразеологізмів. Фразеологізми прямо чи опосередковано через співвіднесеність асоціативно-образної основи з символами, стереотипами національної культури несуть у собі культурну інформацію про світ, соціум. Фразеологія не тільки відтворює елементи й риси культурно-національного світорозуміння, але й формує їх. Тобто фразеологія є фрагментом мовної картини світу, в якій відтворюється своєрідність нації. Фразеологізм, залишаючись мовним явищем, потребує культурної інтерпретації. У внутрішній формі більшості фразеологізмів містяться елементи, які надають їм культурно-національного колориту. Значення цих фразеологізмів можна інтерпретувати з позицій ціннісних установок і стереотипів, властивих ментальності певної нації.

6. Виявлено особливості перекладу українською мовою іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами. Для досягнення максимальної адекватності під час перекладу фразеологізмів перекладач повинен вміти скористатися різними способами перекладу. Дослідивши особливості

здійснення перекладу фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами українською мовою можна зробити висновок, що їх переклад становить певні труднощі, тому що вони створюються згідно з синтаксичними моделями і не втрачають фразеологічного значення, хоча співвідношення між елементами, які входять в їх состав, не мають стійких форм.

Для правильного й адекватного перекладу фразеологізмів потрібно володіти не лише чималим лексичним матеріалом, але й використовувати різні спеціалізовані словники, які фіксують багатий матеріал фразеологізмів у кожній мові. У разі якщо словник не даватиме еквівалента до того чи того фразеологізму, тоді перекладач обов'язково повинен звернутися до зазначених в наукових дослідженнях аспектів перекладу фразеологізмів й обрати найвдаліший, на його думку, спосіб перекладу для певного фразеологізму.

Отже, при перекладі іспанських фразеологічних одиниць з національно-специфічними елементами українською мовою треба відчувати лінгвістичні розбіжності, відстань культур між мовою оригінала і мовою, на яку відбувається переклад. Розбіжність у сприйнятті між двома різними народами, різні шляхи, за допомогою яких вони пояснюють явища оточуючого світу, і є найголовнішими принципами, якими повинен керуватися перекладач, тому що люди сприймають світ і з'ясовують його через образи.

ANOTACIÓN

Los fraseologismos, como unidades lingüísticas, reflejan los detalles de la cosmovisión de un pueblo en particular. El español es uno de los idiomas más hablados del mundo. Es por eso que las unidades fraseológicas con elementos nacionales específicos sobre el material de la fraseología española y los detalles de su traducción al ucraniano adquieren un significado positivo.

Sobre la base del análisis del material lingüístico se investigan las unidades y realidades que contienen elementos nacionales específicos en el aspecto de la traducción, Se asigna el componente específico nacional en la estructura de las unidades fraseológicas españolas como medio de expresión de la identidad nacional.

Para lograr este objetivo, se utilizaron en el trabajo los métodos de análisis comparativo, análisis de traducción, identificación fraseológica y correlación de fenómenos lingüísticos y extralingüísticos.

Durante la investigación se destacó el componente nacional-cultural en la estructura de unidades fraseológicas. Se estudia el papel y el lugar de la fraseología como medio de expresión de la identidad nacional. Se considera el concepto de unidad fraseológica y se da la clasificación de unidades fraseológicas en el aspecto de traducción. Se considera la metodología de traducción de unidades fraseológicas con elementos específicos de cada país. Se demuestra la semántica y el simbolismo como elemento específico nacional en la composición de la fraseología española. Se revelan las peculiaridades de la traducción al ucraniano de unidades fraseológicas españolas con elementos nacionales específicos.

Para lograr la máxima adecuación al hora de traducir fraseología, el traductor debe poder utilizar diferentes métodos de traducción.

Se establece que al traducir unidades fraseológicas del español con elementos específicos de cada país al ucraniano, se deben sentir las diferencias lingüísticas, la distancia de las culturas entre el idioma original y el idioma al que se traduce.

Habiendo estudiado las peculiaridades de la traducción de unidades fraseológicas con elementos específicos de cada país al idioma ucraniano, podemos concluir que su traducción presenta ciertas dificultades. Por tanto, la diferencia de percepción entre dos pueblos distintos, las distintas formas en que explican los fenómenos del mundo que les

rodea, son los principios más importantes por los que un traductor debe guiarse, porque las personas perciben el mundo y lo aclaran a través de imágenes.

Palabras clave: fraseología, unidad fraseológica, componente nacional-cultural, identidad nacional, aspecto de traducción.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд, И.В. (2012). Лексикология современного английского языка : учебное пособие / И.В. Арнольд. 2-е изд., перераб. Москва : ФЛИНТА : Наука, 376 .
2. Астахова, Е. В. (2012). Цвет в образе Испании / Елена Васильевна Астахова // // Вестник МГИМО.№ 3. 142-147.
3. Бабенко, Л. Г. (1989). Лексические средства обозначения эмоций в русском языке / Людмила Григорьевна Бабенко. Свердловск : Издательство Уральского университета, 184.
4. Бабій, І. М. (1997). Семантика, структура та стилістичні функції назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі малої прози В. Стефаніка, М. Коцюбинського, М. Хвильового) : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Ірина Михайлівна Бабій. НАН України, Ін-т укр. мови. К., 21.
5. Балли, Ш. (1961). Французская стилистика / Шарль Балли ;Перевод К. А. Долинина. М. : Изд-во иностранной литературы, 394.
6. Білоус, Н. В., Барладюга, А. С. (2020). Структурно-семантичні та стилістичні особливості німецьких фразеологічних одиниць (на матеріалі лексикографічних словників). «Internationaljournalofphilology» : «Міжнародний філологічний часопис». Vol. 11, № 4, 70-77.
7. Бондаренко, О. В. (2008). Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект / Ольга Валеріївна Бондаренко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Вип. 32. 66-78.
8. Бондаренко, Т. Концепт «Серце» в англійській та українській фразеології. Прийоми перекладу. URL: <http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/378>
9. Бондарь, А.В. Особенности перевода фразеологических единиц с английского на русский. URL: <https://www.rgph.vsu.ru/ru/science/sss/reports/2/bondar.pdf>
10. Булаховский, Л. А. (1953). Курс литературного языка / Л. А. Булаховский. 4-е испр. и доп. изд. К., Т. 2. 437.
11. Вильгельм, фон Гумбольдт (2001). Избранные труды по языкознанию: учеб. пособие / Вильгельм фон. Гумбольдт ; пер. с нем. под ред. и с предисл. Г. В. Рамишвили. 2-е изд. М. : Прогресс, 397.

12. Виноградов, В. (2001). Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) /Венедикт Степанович Виноградов// М. : Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 224.
13. Виноградов, В. В. (1977). Избранные труды: Лексикология и лексикография /Венедикт Степанович Виноградов// М. : Наука, 308.
14. Виноградов, В. С. (2003). Лексикология испанского языка / В. С. Виноградов. М., 244.
15. Виноградов, В.С. (2006). Перевод: Общие и лексические вопросы: Учебное пособие. 3-е изд. М.: КДУ, 240.
16. Гапченко, О. (2008).Фразеологічні одиниці як фрагмент національної мовної картини світу / О. Гапченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство, мовознавство, фольклористика. Вип. 19, 35-37.
17. Гарсия, Л. Ф.(2000).Избранное. Поэзия, проза, театр / Федерико Лорка Гарсия ; пер. с исп.М.: Издательство «АСТ», 342-387.
18. Гнатенко, П. І. (1992).Національний характер :монографія /П. І. Гнатенко // Дніпропетровськ : Поліграфіст, 420.
19. Гудков, Д.Б.(2007). Телесный код культуры: Материалы к словарю / Д.Б.Гудков, М.Л. Ковшова М., 288 с.
20. Гутовская, М.С. (2004). Лексико-семантические свойства слов и их проявления во фразеологизме (на материале русской и английской фразеологии с базовыми метаязыковыми лексемами): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Русский язык». Минск, 21.
21. Данилевич, А.И. (2015). Национально-культурная ментальность в смысловом пространстве концептосферы (на материале фразеологии русского и английского языков): дис. канд. наук по культурологии. Спец-ть : 24.00.01. Теория и история культуры. Санкт-Петербург, 204.
22. Дворнікова, А. Р. (2013). Фразеологізми із гастрономічним компонентом в національних варіантах іспанської мови / А. Р. Дворнікова, С. П. Лісняк // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Вип. 23. 120-129.

23. Демський, М. (1994). Українські фраземи й особливості їх творення / М. Демський // Львів: Просвіта, 62.
24. Желязкова, В. (2010). Лексико-граматична класифікація фразеологізмів із колоративним компонентом в українській та російській мовах / В. Желязкова // Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія «Лінгвістика». Херсон: Видавництво ХДУ, Вип. 12. 134-137.
25. Живіцька, І. А. (2013). Паремії на означення рис характеру людини в українській мові: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / І. А. Живіцька «Українська мова». Кривий Ріг, 202.
26. Зорівчак, Р. П. (1983). Фразеологічна одиниця як перекладознавча / Р. П. Зорівчак Львів : Вища школа, 175.
27. Карасик, В. И. (2002). Культурные доминанты в языке/ В.И. Карасик // Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 166-205.
28. Касарес, Х. (1958). Введение в современную лексикографию. Москва: Изд-во иностр.лит. Перев. с исп. Н.Д. Арутюновой. 354.
29. Комиссаров, В.Н. (1990). Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высш. шк., 253.
30. Комлев, Н.Г. (1969). Компоненты содержательной структуры слова / Н.Г. Комлев. М., Наука.
31. Копыленко, М. М. (1978). Очерки по общей фразеологии (проблемы, методы, опыты)/ М. М. Копыленко, З. Д. Попова // Изд-во Воронежского ун-та, 144.
32. Кочерган, М.П. (2008). Вступ до мовознавства: Підручник / М.П. Кочерган // Вид. 2-ге. К.: ВЦ «Академія», 368.
33. Маслова, В. А. (2007). Homolingualis в культурі / В. А. Маслова // М. : Гнозис, 320.
34. Мед, Н. Г. (2008). Национально-культурная специфика оценочных фразеологизмов (на материале испанской разговорной речи). Известия РГПУ им. А. И. Герцена. № 66.68-74.

35. Мжельская, О. К. (2013). Влияние менталитета народа на апеллятивацию и фразеологизацию имен собственных / О.К. Мжельская // Вестник Омского университета. Омск: Изд-во ОмГУ, 1-6.
36. Мжельская, О.К. (2008). Семантическая специализация и концептуализация заимствований (на материале ономастических компонентов библейской фразеологии). Автореф. дисс. канд. филолог. наук. Спец-ть 10.02.19. Барнаул, 18.
37. Мойсеєнко, Л. А. (2013). Теоретико-методологічні засади досліджень фразеологічних одиниць / Л. А. Мойсеєнко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна, Вип. 34, 159-162.
38. Мойсеєнко, Л. А. (2012). Фразеологічні одиниці як об'єкт дослідження – німецькі, польські та українські паралелі / Л. Мойсеєнко // Київські полоністичні студії, Т. 19, 521-526.
39. Морковкин, В.В. (2006).Русская лексика в аспекте педагогической лексики: VI международ. конгресс МАПРЯЛ / В.В. Морковкин. М: Русский язык.
40. Новікова, Т. В. (2015). Переклад фразеологізмів крізь призму теоретичних досліджень / Т. В. Новікова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. Вип. 52. 203-207.
41. Петрова, К. С. (2014).Категорії фразеологічних одиниць за наявності у їх складі реалій з огляду на їх лінгвокультурний аспект / К. С. Петрова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики.Вип. 26. 166-196.
42. Пикуль, С. Ю. (2010). Типология испанских фразеологизмов, содержащих числительное / С. Ю. Пикуль // Вестник ВГУ. Серия : Лингвистика и межкультурная коммуникация. № 2. 119-122.
43. Поляренко, В. С. (2015).Мова і культура: взаємодія та співіснування. Риси характеру українського народу як складова національної культури / В. С. Поляренко // Молодий вчений. № 5(3). 181-187.
44. Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук праць. (2013). / відп. ред. Н.М. Корбозерова. Київ : Вид. центр НЛУ. Вип. 30. 339.
45. Реформатский, А.А. (2004). Введение в языковедение: Учебник /А. А. Реформатский.под ред. В.В. Виноградова. 5-е изд., испр. М. : Аспект Пресс, 536.

46. Рылов, Ю. А. (2010). Системные и дискурсивные свойства испанских антропонимов. Воронеж: Изд-во ВГУ, 390.
47. Ромеро Интриаго, Д.И., Фуникова, С.В. (2017). Фразеологический перевод (на материале русского и испанского языков). Известия вузов. Серия «Гуманитарные науки». 8 (4). 328-331.
48. Сепир, Э. (1993). Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир // пер. с англ. А.Е.Кибрика. М.: Прогресс, 654.
49. Сингаевская, А. В. (2014). Национально-культурное своеобразие испанских фразеологизмов с компонентом-антропонимом / А. В. Сингаевская // Грамота. Серия : Филологические науки. Вопросы теории и практики. № 4 (34) в 3-х ч. Ч. II., 178-184.
50. Скрипник, Л. Г. (1973). Фразеологія української мови : монографія / Л. Г. Скрипник К. : Наукова думка, 270.
51. Слепович, В.С. (2009). Перевод: учеб. пособие / В.С. Слепович. Минск: ТетраСистемс, 336.
52. Смотрина, М. О. (2014). Перевод фразеологических единиц с компонентом-антропонимом. Актуальные вопросы филологической науки XXI века: сборник статей IV Международной научной конференции молодых ученых, посвященной 80-летию кафедры иностранных языков (7 февраля 2014 г.). Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 221-224.
53. Суперанская, А. В. (1973). Общая теория имени собственного. М.: Наука, 367.
54. Телия, В. Н. (1996). Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия // М. : Школа «Языки русской культуры», 288.
55. Телия, В.Н. (2004). Фактор культуры и воспроизводимость фразеологизмов – знаков-микротекстов. Сокровенные смыслы. Слово. Текст. Культура: Сб. статей в честь Н.Д. Рутюновой. М.
56. Титаренко, Н. В. Фразеологизм с компонентом-библеизмом: национально-культурное своеобразие (на материале русского и испанского языков) // Международная научно-практическая интернет-конференция «Испания и Россия:

диалог культур в свете современной цивилизационной парадигмы» (18.04.2011 по 24.04.2011). URL: http://conf.sfu-kras.ru/conf/spru/report?memb_id=1112

57. Ужченко, Т. Г. (1995). Значення фразеологізму. Походження та будова фразеологізмів : Дидактичний матеріал з української мови. Лексика і фразеологія / Т. Г. Ужченко К. : Либідь, 184-218.
58. Федоров, А.В. (1983). Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Учеб. пособие. М.: ВШ, 303.
59. Філь, Г. (2012). Національно-культурний компонент у структурі фразеологічних одиниць української мови / Г. Філь, І. Патен // Молодь і ринок. № 8. 62-66.
60. Фразеология в языковой картине мира: когнитивнопрагматические регистры : сборник научных трудов по итогам 4-й Междунар. науч. конф. по когнитивной фразеологии (2019, 26-27 марта) /Н.Ф. Алефиренко, Е.Г. Озерова, К.К. Стебунова и др. Белгород : ООО «Эпицентр», 464.
61. Хабибуллина, Л. Ф. (2010). Национальный миф в английской литературе второй половины XX века : автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Спец-ть : 10.01.03 – литература народов стран зарубежья (английская, немецкая, французская). Самара, 40.
62. Черданцева, Т. З. (1996). Идиоматика и культура (Постановка вопроса). Вопросы языкознания. № 1, 58-70.
63. Чернецька, Н. В. (2018). Колороніми в структурі фразеологізмів в іспанській та українській мовах / Н. В. Чернецька // Studiaphilologica. Вип. 10. С. 29-33.
64. Шанский, Н.М., Быстрова, Е.А. (1978). 700 фразеологических оборотов русского языка. 2-е изд. / Н.М. Шанский, Е.А. Быстрова. М., 278.
65. Шанський, Н. М. (1996). Фразеология современного русского языка : учеб. пособ. /Н. М. Шанський / 4-е изд., испр. и доп.СПб. : Специальная литература, 192.
66. Якимова, С. Е. (2014). Символіка позначень кольору в іспанському та українському художньому текстах / С. Е. Якимова // Одеський лінгвістичний вісник. Вип. 3, 245-252.

67. Bartolomé, Suárez A. (1993). Aforismos, giros y decires en el habla montañesa. Universidad de Cantabria, 262.
68. Caballero, R. (1947). Diccionario de modismos de la lengua castellana / Ramón Caballero // Buenos Aires : El Ateneo, 1181.
69. Cantera, Ortiz de Urbina J., Gomiz, Blanco P. (2007). Diccionario de fraseología española: locuciones, idiotismos, modismos y frases hechas usuales en español. Madrid: Abada Editores, 429.
70. Casares, J. (1950). Introducción a la lexicografía moderna / J. Casares. Madrid, 354.
71. Cervantes, Saavedra M. de. (1999). El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes.URL: <http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-burlador-de-sevilla-y-convidado-de-piedra--0/>
72. Corpas, Pastor G.(2000). Las lenguas de Europa : estudios de fraseología, fraseografía y traducción / Gloria Corpas Pastor // Granada : Comares, 107-320.
73. Diccionario etimológico de español.URL: <http://etimologias.dechile.net/?color>.
74. Georgin, R. (1961).Les secret du style / R. Georgin // Paris, 32.
75. Manlio, Brusatin. El cofre de los colores / Manlio Brusatin. URL: <http://misgati.blogspot.com/2012/10/concepto-color.html>
76. Martín, Sánchez M. (2002). Seres míticos y personajes fantásticos españoles. Madrid: EDAF, 599.
77. Maugham, W.S. (1978). The Painted Veil / W. Somerset Maugham. London : Pan Books, Heinemann, 314.
78. Mayor, Juan. (2003). Entre la duda y la esperanza (Una exploraciñn del universo metafñrico de Antonio Machado). Alicante : Universidad de Alicante, 839-847.
79. Palm, Ch. (2005). Phraseologie: Eine Einführung / Ch. Palm. 2. durchges. Aufl. Tübingen : Günter Narr, XIII, 130.
80. Peramos, N., Leonaridi, E., Ruiz, M. (2010).Las unidades fraseológicas en español. Salónica: Universidad Aristóteles de Salónica(Grecia), ed. Alberto Crida Alvarez, en Paremia.

81. Prieto, M. (2006). Hablando en plata. Modismos y metáforas culturales. Madrid: Edinumen, 103.
82. Sanmartín, J. (1998). Diccionario de argot / J.Sanmartín // Espasa-Calpe SA.
83. Tirso, de Molina. (2006). El Burlador de Sevilla y convidado de piedra. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, URL: <http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-burlador-de-sevilla-y-convidado-de-piedra--0/>
84. Vigarra, A. (2010). Pre-texto y realización del sentido en el español coloquial /A. Vigarra Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 125.
85. Zorrilla, J. Don Juan Tenorio. (2002). Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. URL: <http://www.cervantesvirtual.com/>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

86. Левинтова, Э. И., Вольф, Е. М., Мовшович, Н. А., Будницкая, И. А. (1985). Испанско-русский фразеологический словарь: 30000 фразеологических единиц / под ред. Э. И. Левинтовой. М.: Рус. яз., 1080.
87. Словник синонімів української мови онлайн. URL: http://ycilka.net/slovnyk_syn.php

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

88. Испанско-русский фразеологический словарь. 30 000 фразеологических единиц. (1985). / сост. Э.И. Левинтова, Е.М. Вольф, Н.А. Мовшович, И.А. Будницкая. М. : Русский язык, 1080.
89. Тресиддер, Д.(1999). Словарь символов / сост.Д. Тресиддер. М., 298.

90. Diccionario, de dichos y refranes. URL: <https://www.casadellibro.com/libro-diccionario-de-refranes-dichos-y-proverbios-mas-de-5000-refrane-s-dichos-y-frases-proverbiales/9788467020519/1063204>
91. Emilio, Lorenzo. (1977). Consideraciones sobre la lengua coloquial/ Lorenzo Emilio // Editorial Karpos, S. A.Madrid, 180.
92. Gabriel, García Márquez. El otoño del patriarca / URL: <http://www.instituto127.com.ar/Bibliodigital/GarciaMarquezlotoniodelpatriarca.pdf>
93. Moliner, M. (1999). Diccionario de uso del español: A-H. 2 edición. Madrid: Gredos, T. I. 1446.
94. Sanmartín, Sáez J. (1998). Diccionario de argot. Madrid: Espasa Calpe, 878.
95. Seco, M., Andrés O., Ramos G. (2004). Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles. Madrid: Aguilar, XXXII. 1084.
96. Ulasin, B. (2009). Comparaciones y refranes en el español coloquial / B. Ulasin // AnaPress, 12-13.